

Антологија

СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Бранислав Нушић

ОЖАЛОШЋЕНА ПОРОДИЦА

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање или брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригиналнo издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Бранислав Нушић

ОЖАЛОШЋЕНА ПОРОДИЦА

Садржај

ПРВИ ЧИН	3
ДРУГИ ЧИН	28
ТРЕЋИ ЧИН	62

ОЖАЛОШЋЕНА ПОРОДИЦА (КОМЕДИЈА У ТРИ ЧИНА)

ЛИЦА

Агатон Арсић, срески начелник у пензији

Танасије Димитријевић, трговац

Прока Пурић, општински чиновник

Трифун Спасић, незапослени грађанин

Мића Станимировић

др Петровић, адвокат

Симка, Агатонова жена

Вида, Танасијева жена

Гина, Прокина жена

Сарка, удовица

Тетка

Даница

Догађа се свакад и свуда.

ПРВИ ЧИН

ространи хол, из којег ступенице воде на горњи спрат. Тежак кожни намештај. Упадљива је велика, у златном раму, слика покојног Мате Тодоровића, која виси о зиду. Више врата лево и десно, а позади велика стаклена.

ПОЈАВА I

ПОРОДИЦА

(пре отварања сцене позорница потпуно празна. После извесног времена отварају се задња врата и улази читава гомила жена и људи. То је породица покојног Мате Тодоровића која се враћа са гробља, где је одржан седмодневни парастос покојнику. Цела породица је у црнини и погружена. Сви ћутећи заузимају места. Мушки после извесне паузе пале цигарете, а женске радознало разгледају намештај и све око себе, проговоре шапатам међу собом или само размењују погледе.)

АГАТОН *(тип наших предратних среских начелника, које је ново доба бацило у заборав. Он натенане савија цигарету на колену, ставља је у муштиклу, пали и, кад пусти дим, прође погледом по свима):* Што ти је човек, боже мој! Као да га није ни било.

ПРОКА: Тако ти је то, мој Агатоне! Данас јесмо, сутра нисмо.

ВИДА: Шта ћеш; такав је закон божји, пријатељ-Проко, па не бива друкче!

ПРОКА: Не бива, боме!

АГАТОН: Ама, закон, знам ја да је то закон, али бар да има некога реда у том закону. Зар је баш он био на реду?

ТАНАСИЈЕ: Одиста, такав човек.

АГАТОН: Такви се људи не рађају двапут.

ТАНАСИЈЕ: Поштен, честит...

АГАТОН: Није то само поштен и честит, него човек са оволиким срцем; добротвор, једном речи добротвор.

СИМКА: Кога све он није помогао?

ПРОКА: Није било сиромаша коме није пружио руку.

ГИНА: Помогao, бoмe, и лeвo и десно!

ТАНАСИЈЕ: Штeтa одистa, тaкaв чoвeк!

АГАТОН: И кaквo јe тo пoштeњe билo!

ТАНАСИЈЕ: Никoмe тaј нијe зaјeо, никoмe oтeо!

ПРОКА: Мoрe, кaкo зaјeо и oтeо; дaвaо јe.

ВИДА: Дaвaо јe, бoмe, и кaпoм и шaкoм.

МИЋА: Мoжeтe мислити кaкaв јe тo губитaк зa нaшy пoрoдицу.

АГАТОН: Губитак, нeгo!

САРКА (*Гини која се заплакала*): Дoстa, бoгa ти, пријa-Гинo, сa тим твојим плачeм. 'Ајдe тaмo нa пaрaстoсу штo си плaкaлa, билo јe свeтa, пa јe и рeд дa нeкo у имe фaмилијe плaчe; aли зaштo oвдe, кaд смo сви свoји!

ГИНА (*Још од уласка сваки час крије очи марамом и плаче*): Нe мoгу дa сe уздржим. Штo кaжу, eтo, прe сeдaм дaнa биo јe тy, oвдe, у кyћи... a дaнaс?...

СИМКА: A дaнaс, eтo, oдржaсмo му сeдмoднeвни пaрaстoс.

ВИДА: Истинa, кaд вeћ пoмeну пaрaстoс, бaш прaвo дa вaм кaжeм, нијe лeпo штo јe дaнaс сaмo јeдaн свeштeник служиo. Имaлo јe вaљдa oдaклe дa сe плaти, a пoкoјник јe тoликo зaслужиo?

ТАНАСИЈЕ: Трeбaлo јe узeти бaр три свeштeникa.

ВИДА: Три нaјмaњe.

МИЋА: Пoкoјникoв јe углeд тo oдистa зaхтeвao.

САРКА: Срaмoтa oд свeтa! Oвo јe први, сeдмoднeвни, пaрaстoс, пa јeдaн свeштeник!

ГИНА: Јеси ли ти то, пријатељ-Агатоне, тако наредио?

АГАТОН: Откуд ја? Ко мене пита? Ту је адвокат, он је старалац, па је он ваљда тако наредио.

ВИДА: Тако је то, дабоме, кад код толике фамилије туђини управљају и наређују.

АГАТОН: Шта ћемо, тако је покојник желео и тако је наредио.

ТАНАСИЈЕ: Био је добар и честит човек, то му се мора признати, али је некако избегавао фамилију. Бар док је боловао да позва кога од нас па да му рече реч-две.

АГАТОН: Био сам баш пред смрт да га обиђем. Сео ја тако на столицу, а он, кад ме виде, чисто се овесели: „Где си, забога, Агатоне, ја никог ближег од тебе немам!”

ТРИФУН (*накашљује се*): Овај... неће, канда, бити да си му ти, Агатоне, баш тако близак.

МИЋА: Да, то сам и ја хтео приметити.

АГАТОН: Па не кажем ја да смо баш рођена браћа, али тек род смо. И могао је, видиш, том приликом да ми каже: „Агатоне, брате, ја имам доста њих у фамилији, али сви су некако... некако онако... Ти си једини, брате Агатоне, онако... ето, био си толико година срески начелник, управљао си народом, па ћеш умети управљати и мојим имањем.”

ТРИФУН (*као израз општег негодовања које се јавило у покрету и размени погледа*): Могао је и тако да ти каже, зашто да није могао. Само знаш, брате Агатоне, покојник је био писмен човек и читао је новине, па је могао мислити у себи: „Овај Агатон јесте био срески начелник, али где год је био, остављао је за собом смрдљив траг”.

АГАТОН (*плане*): То није истина! Тако су писале опозиционе новине, а не можеш ти тражити од опозиционих новина да пишу како сам оставио миришљави траг за собом.

ТАНАСИЈЕ: Ама, и без тога, друго је то, Агатоне, управљати народом, а друго је управљати имањем.

АГАТОН: Није друго, Танасије, није то друго. И за једно и за друго треба имати искуства и руку. А дедер, кажи ми га овде, међу вама, ко би био за тај посао? 'Ајде реци, је л' овај Танасије? Па он да је ваљао, ваљао би најпре себи, а не би пао под стечај.

ТАНАСИЈЕ (*буну се*): Па шта ако сам пао?! Данас мало већи и јачи падају под стечај, па зашто не бих ја?

ВИДА: И ако је пао, пријатељ-Агатоне, теби није ништа зајео.

АГАТОН: Ама, не кажем ја ништа против тога, али да си пао под стечај, па онда купио аутомобил, ја бих ти скинуо капу. Али ти никако не умеш, спетљао си се. Ето, пронашли ти и неко лажно вођење књига.

ТАНАСИЈЕ: Ако су и пронашли, нисам ја водио књиге, него књиговођа.

АГАТОН: Па књиговођа, дабоме! Али није о томе реч, ја сам то само онако узгред казао, а можемо и да прескочимо тебе, па да се упитамо, на пример: би ли овај Прока био кадар да управља имањем?

ПРОКА (*буну се*): Зашто, кобајаги?

ГИНА: Ако можеш ти, пријатељ-Агатоне, може и он.

АГАТОН: Ама, може, не кажем да не може, само погледај га какав је. Ето, погледај га, молим те! Тридесет година се сушио у општинској архиви, изгледа као изгладнела стеница кад измили из старе фасцикуле.

ГИНА: Ију!

АГАТОН: А да управљаш имањем треба да имаш гласину, да се издереш; треба да имаш песницу, да удариш њоме по столу и адвокату и кирајџији и мајстору који оправља имање.

ГИНА: Опрости, пријатељ-Агатоне, али ја мислим, нисмо дошли овде да се вређамо, већ да се искупимо око успомене покојникове, да га ожалимо као што приличи једној фамилији...(*Заплаче се.*)

САРКА: Побогу, прија-Гино, ти опет плачеш?

ПРОКА: Па пустите жену нека плаче; род јој је покојник па је боли.

САРКА: Па има нас ваљда још рода?

ТРИФУН: А има жена можда и меко срце.

ПРОКА: Па има, дабоме!

САРКА: Ако је по томе, Трифуне, ја баш имам меко срце; цео свет зна да ја имам меко срце, па ето ја не плачем.

АГАТОН: Молим те, прија-Гино, да не сматраш ти то као увреду што сам ја казао за Проку. То је онако, само примера ради. Ал' ако ти то примаш срцу, ево не морамо ни говорити о Проки. Можемо узети за пример Трифуна.

ТРИФУН: 'Ајд' баш да чујемо?

АГАТОН: 'Ајд' извол'те дати њему да управља имањем? 'Ајде, дајте му...

ТРИФУН: Не знам зашто не?

АГАТОН: Немој да те то врећа, али овако у фамилији можемо ваљда бити искрени. Зато, брате, ти не би могао да управљаш имањем што не испушташ карте из руку, па ти нису слободне руке да можеш управљати имањем.

ТРИФУН: Ни једну твоју пару нисам прокоцкао, Агатоне.

АГАТОН: Ниси, ниси, то је истина. Не мислим ја да би ти прокоцкао ни једну пару из покојникове имовине. Не би, али, знаш како је: примиш кирију, метнеш у џеп, седнеш с друштвом, поделе ти карте и теби падне кец. Е, 'ајд сад, ако можеш, да не штрпнеш кирију.

ТРИФУН: А, то никад!

АГАТОН: Ама, не кажем ја да би ти то урадио од твоје воље, али знаш већ како је; кад имаш кеца у рукама, штета је пропустити прилику. А нека и не буде то, нека не добијеш кеца, нека и не узмеш карте у руке, па опет, брате, признаћеш и сам, што не бива, не бива.

ТРИФУН: Не знам зашто?

АГАТОН: Е, па зато, брате, што ти чак немаш ни занимања. Откад те знам, ти си само „овдашњи”. Трифун Спасић, овдашњи. Никад ниси имао никакво занимање.

ТРИФУН: Не знам ни што ће ми.

АГАТОН: Па и не треба ти, дабоме! Занимање, то је само један терет за човека. Е, али, брате рођени, кад немаш занимања, не можеш бити старалац. Не можеш, дабоме! Е, онда, кад и тебе избришемо, 'ајде, реци, ко нам остаје?

МИЋА: Како ко, а ја? Као да ја не постојим?

АГАТОН: Постојиш, не кажем да не постојиш, али постојиш некако у ваздуху.

МИЋА: Како у ваздуху? Како ви то мислите?

АГАТОН: Онако, знаш, не могу да ти ухватим никад крај...

МИЋА: Не видим, шта имате ви мени да хватате крај?

АГАТОН: И остави то, 'ал теби се некако не држе наследства. Ето, наследио си од оца лепу пару, па некако исклизило ти све, све ти се исклизило.

МИЋА: Ја сам се од тога наследства школовао.

АГАТОН: Јеси, то ти признајем, само скупо је то твоје школовање, и што је главно: не видим, знаш, шта имаш од тог школовања. Немаш службе, немаш заната, немаш никакве користи.

МИЋА: Немам, не кажем да имам, али, најзад, човек се и не школује зато да од тога има какве користи већ да буде школован човек.

АГАТОН: Е, видиш, зато баш што си школован, не можеш да управљаш имањем. Друго је школа, а друго имање. У школи можеш научити како се прави хемија, али не можеш научити како се наплаћује кирија кад кирајџија, на пример, преконоћ побегне и изнесе ствари.

ТРИФУН: Па то, овај не ваља, онај не ваља; овај ово, онај оно; другим речима, кад се добро помешају карте, излази да је само Агатон способан да управља имањем.

АГАТОН: Па и јесам, Трифуне! Знаш ли ти шта значи то срез од 52.374 становника? – 52.374 становника, а ја само викнем: „Мирно!” а свих 52.374 становника стану у фронт, гледају ме право у очи и само трепћу. – Трепћу, него! Ето, то значи управљати, мој Трифуне!

ТРИФУН: Јест кад би кирајџије хтеле да стану у фронт!

АГАТОН: Море ћу да их уврстам ја, не брини ти то!

ПОЈАВА II

ДАНИЦА, ПРЕЂАШЊИ

ДАНИЦА (*при њеној појави сви заћуте, размењују само погледе и дају једно другом знак да се пред њом не говори. Даница доноси на служавнику жито и служи их*).

СИМКА (*још при појави Даничиној гурне лактом Виду, која седи крај ње, и шапће јој*): Но, хвала богу, кад су се сетили и да нас послуже.

АГАТОН (*прекрсти се, служи се*): Бог нека га прости!

ТАНАСИЈЕ (*прекрсти се, служи се*): Лака му била црна земља!

ВИДА (*прекрсти се и служи се*).

ГИНА (*кад је жито дошло пред њу, заплаче се*).

САРКА: Боже прија-Гино, ти као да те је ко најмио.

ГИНА: Тешко ми је! (*Прекрсти се, служи се.*) Бог нека га прости!

МИЋА (*кад му приђе Даница, он устаје на ноге усхићено*): Ко би то рекао, у кући пуној туге и жалости један тако ведар и очаравајући поглед! (*Служи се.*)

АГАТОН (*Даница која служи остале*): А овај, да није ваша тетка болесна?

ДАНИЦА: Не, али стара жена, па сам узела да је заменим.

АГАТОН: Па да, ви сте млађи и, разуме се...

СИМКА (*вуче га љубоморно за пеш од капута те прекида разговор*).

ДАНИЦА (*пошто их је све послужила, одлази*).

ПОЈАВА III

ПРЕЂАШЊИ, без ДАНИЦЕ

МИЋА (*пошто је Даница отишла и он је испратио погледом*): Одиста, лепушкаста девојчица, то се мора признати

СИМКА (*Агатону*): Што се ти, бога ти, матор, упушташ у разговор с њом?

АГАТОН: Хтео сам, знаш, онако да је испитам мало.

СИМКА: Шта имаш да је испитујеш? Ниси ти овде у срезу, него на парастосу. Шта имаш ту да испитујеш?

ВИДА: Па да видиш, Симка, право да ти кажем и треба испитати. Треба да знамо, јер ово је одиста срамота што доживесмо крај толиких нас, који смо род и фамилија, што кажу, па туђин да нас дочекује и да нас служи.

АГАТОН: Шта ћеш, прија-Видо, таква је последња воља покојникова и не можемо мимо његову вољу.

САРКА: А коме је он то, бајаги, казао своју последњу вољу?

ТАНАСИЈЕ: Па јесте, његова последња воља то је тестамент, а тестамент још није отворен.

АГАТОН: И неће бити отворен све док не прође четрдесет дана од смрти покојникове.

ПРОКА: Молим те, Агатоне, ја сам баш јуче прочитао закон, а питао сам и нашега кмета-правника и још неке адвокате, који долазе у општину, и сви ми они кажу да нигде у закону не пише да се тестамент отвара четрдесет дана после смрти завештачеве.

АГАТОН: А мислиш ти да ја нисам распитивао?

ТАНАСИЈЕ: Па оно, сви смо се распитивали.

АГАТОН: Сви, дабоме! Јер, брате, ко ће жив дочекати четрдесет дана. Бројим сваки дан на прсте, а ноћу све сањам неке цифре са пет нула.

ТРИФУН: Е, Агатоне, за тих пет нула ћеш да извиниш а што се тиче отварања тестаментa, ја, право да вам кажем, и волим што ћемо почекати четрдесет дана.

АГАТОН: Па јест, ти волиш да густираш.

ТРИФУН: Па да густирам, дабоме!

ПРОКА: Остави, бога ти, Трифуна, нека густира; него реци ти нама, Агатоне, распитивао си се, велиш?

АГАТОН: Јесам!

ПРОКА: Па јеси ли шта сазнао?

АГАТОН: Копкало ме па сам отишао и код самог старатељског судије и питао га: можемо ли ми, као фамилија, захтевати да се тестамент отвори?

ТАНАСИЈЕ: Па шта вели?

АГАТОН: Вели: можете, али боље: стрпите се; покојникова је жеља била да budete стрпљиви.

САРКА: Лако је њему мртвом да буде стрпљив.

ПРОКА: Па јест, право каже прија Сарка; он може у гробу чекати и четрдесет година, али ми, брате, не можемо.

ТАНАСИЈЕ: Не можемо, дабоме! Ево ја, на пример, ја не могу да чекам. И да хоћу, не могу.

АГАТОН: Е, бога ми ћеш да причекаш, јер ту своју жељу да се тестамент отвори четрдесет дана после његове смрти покојник није само онако казао, него је то написмено изјавио, на записнику код суда.

САРКА: Да ми је само знати шта му је то требало?

СИМКА: Баш и ја се то питам.

АГАТОН: Е, шта му је требало? Знао је он добро шта му је требало. Покојник јесте био онако племенит и добротвор, и честит, и све што хоћеш, ал' му се мора признати да је био и велики шерет. Знао је добро он шта ради. Кô вели: ја ћу мојој фамилији четрдесет дана, па да себи обезбедим тих четрдесет дана жалости, а не да ме од првог дана после смрти грде и оговарају.

САРКА: Ију, а ко би га грдио?

АГАТОН: Па већ нашло би се ко би, а зато је он, видиш, тако и удесио. Кô вели: чекај да ја то некако удесим бар док се не охладим. Нека Агатон извуче из сандука стари, црни капут, нека истресе нафталин и нека га испегла; нека Танасије обуче своје црно одело, оно што га је правио за венчање и што га облачи о погребима и о народним празницима; па нека Прока позајми од кога општинског одборника црну машину, а од погребног предузећа црни капут; па нека Трифун направи тужно лице као кад на једанаест извуче кеца; па нека се овај отмени пријатељ Мића обуче тужно, по журналу; па нека се жене огрну и забраде црнином; Сарка удовица нека обуче своју црну хаљину у којој сахрањује мужеве, а Гина нека плаче четрдесет дана.

ГИНА (*заплаче се*).

САРКА: Де па ти, прија-Гино, то Агатон онако, примера ради.

АГАТОН: Па, примера ради, дабоме!

ПРОКА: Е, то нам је покојник лепо удесио, бог да му душу прости!

АГАТОН: Удесио, него! Кô вели: нека моја фамилија, тако маскирана, иде четрдесет дана, као ожалашћена породица; нека иду за сандуком оборене главе; нека долазе на све парастосе и нека ми пале свеће, а после, кад се ја охладим, нек се и они охладе.

ТАНАСИЈЕ: Па добро, кад већ мора, нека му буде. Чекаћемо, иако нам није до чекања, али зашто за тих четрдесет дана туђин да управља имањем?

АГАТОН: Зато, видиш, што је покојник на оном записнику казао још и ово: „А дотле, док се не отвори тестамент, целокупна моја имовина има се предати на старање и чување том И том адвокату, којег сам и тестаментом означио за стараоца и извршиоца моје последње воље.”

СВИ (*негедују*).

АГАТОН: И адвокат, лепо, све пописао, запечатио, а ову кућу предао на чување тетке, јер је покојникова жеља била да му се не затвори кућа.

ВИДА: Ама, реци ти мени, пријатељ-Агатоне, каква је то тетка?

АГАТОН: А зар ја знам? Знам да овде у дворишту има она мала кућа, две собе и кујна, што је покојни Мата зидао пре осам година. Знам да у тој кући још од почетка седи та тетка. И ето, то је све што знам.

САРКА: А коме је она, бога ти, тетка?

АГАТОН: Овој девојци што нас је сад служила. Њој је тетка, па је због тога сви тако зову. И покојни Мата је звао тетком.

ВИДА: Па откуд адвокат тој тетке да преда кућу; није ваљда адвокату тетка?

АГАТОН: Није, него била ту у кући, неговала покојника, на њеним је рукама и изда'нуо, па... тако, нашла се ту.

САРКА: Добро, то је тетка, а ова девојка? Мене, право да вам кажем, више буну ова девојка.

МИЋА: И мене!

САРКА: Тебе, пријатељ-Мићо, друго буну, а мене друго.

АГАТОН: Шта има да те буну, прија-Сарка, девојка као свака девојка.

МИЋА: Али се мора признати да је лепушкаста!

САРКА: Море, остави то, него кажи ти мени, пријатељ-Агатоне, ако знаш, како му онако дође ова девојка?

АГАТОН: Шта знам ја? Знам, одрасла је код тетке, учи и сад још школу, канда филозофију или тако нешто... ето, то је све што знам!

САРКА: Ако још учи школу, добро, него да није она већ нешто свршила школу?

ПРОКА: Чини ми се, прија-Сарка, ти на ружно навијаш?

САРКА: Па ако ћемо истину да говоримо, покојник је волео онако... како да кажем, де... помозите ми.

ТРИФУН: Волео је да врде.

САРКА: Ех, ето то сам хтела да кажем. Волео је, бог да му душу прости!

ТАНАСИЈЕ: Е, то јесте, то му се мора признати.

МИЋА: То само значи да је био савремен човек.

САРКА: Савремен или несавремен, тек волео је. Знам, тако ја једанпут дошла код њега, па... али нека – бог нека га прости!

ТРИФУН: Што – кажи!

САРКА: Није лепо, мртав човек.

СИМКА: Па опет, прија-Сарка, не могу да верујем тако нешто; ово је исувише млада девојка за покојникове године.

САРКА: Знаш како је, прија-Симка, на старо дрво се калема млад пелцер.

СИМКА: Па онда шта знаш: може ова девојка имати какву старију сестру, а може и тетка имати какву млађу сестру.

МИЋА: Да, таква би се комбинација могла узети у обзир.

САРКА: И ако хоћете, право да вам кажем: мени ова девојка, кад је човек мало боље загледа, помало личи на покојног Мату.

ТАНАСИЈЕ: Уха, куд ти оде, прија-Сарка!

ВИДА: Немојте двапут да кажете, али... Кад је човек мало изближе погледа. Мени је баш пао у очи њен нос, исти покојников нос.

САРКА: Е, баш си потрефила, прија-Видо, ако је почему другом, а по носу... Пре свега, покојник није ни имао нос.

ГИНА: Ју, Сарка, како да није имао нос?

САРКА: Па имао је, не кажем да није имао, само...

ПРОКА (*пргово*): Ама, шта сте се ту закачили за покојников нос, као да је то главно. Гледајте ви од чега живимо, а оставите се носа. (*Агатону*.) Него, реци ти нама, брате Агатоне, зар ти ниси могао онако да испиташ каква је то тетка?

АГАТОН: Не знам, нисам довољно паметан! Разумем, нашла се док је боловао, неговала га – добро! Умро – добро и то! Нашла се ту, па лепо, исплати је, кажи јој хвала, па збогом! Али откуд сад долази тетка као адвокатов повереник? Примео он имање као старалац, то разумем; то је по закону, је л' тако? Али откуд сад тај адвокат да га повери тетки на чување?

ВИДА: И то све овако, отворено.

ТАНАСИЈЕ: Да је све то пописано и запечаћено, па 'ајде, 'ајде, али погледај: све отворено...

АГАТОН: И још кад би знали чега ти све ту нема? Све су собе препуне скупоцених ствари, све чисто сребро...

ПРОКА: И све то чува некаква тетка.

СИМКА: Баш срамота! Што кажу, фамилија смо, а не знамо ни чега има, ни...

ТАНАСИЈЕ: Море, што не знамо чега има, ни пô јада, него не знамо чак ни каква изгледа кућа. Знам ову собу, ту сам једанпут-двапут разговарао с покојником, али нигде даље нисам завирио.

АГАТОН: Ни ја нисам, право да вам кажем. Јест, био сам и горе, кад је покојник боловао, ал' нисам никад онако разгледао кућу.

ПРОКА: Па нико није... Покојник није волео да му се дође.

ГИНА: Није трпео фамилију.

САРКА: А тетку трпео.

ТРИФУН: Па трпео, дабоме, јер му није род.

САРКА: И, што каже пријатељ Танасије, ето да ме ко запита: Ти си, Сарка, је ли, близак род покојноме Мати? – Јесам! – Па добро, Сарка, знаш ли ти како изгледа покојникова кућа? – Не знам! – Колико соба има? – Не знам! Како је намештена? – Не знам!

ВИДА: Па ја мислим, нико нам не брани да обиђемо и да разгледамо.

ТАНАСИЈЕ: И ја мислим, Агатоне. Зашто да не обиђемо и не разгледамо кућу? Толико ваљда можемо?

СИМКА: Па фамилија смо!

АГАТОН: Па можемо, не кажем да не можемо, али под једним условом: да пођемо сви заједно и да се нико не одваја и завлачи по собама, него сви заједно...

ПРОКА (*увређено*): Не мислиш ваљда...?

АГАТОН: Шта мислим да мислим, тек да се не одвајамо.

ТАНАСИЈЕ: Па добро, де, не морамо се баш одвајати.

АГАТОН: Ја ћу да вас водим, јер опет више знам него ви.

СВИ (*се приберу око њега*).

АГАТОН: Е, видите најпре ово овде! *(Соба у којој су.)* Ово му дође као неко предсобље, а није предсобље. Више му дође као соба, али није за спавање, јер је пролазак. Овуда се иде на горњи спрат. *(Показује на степенице.)* Горе је покојник и умро. *(Пође ка степеницама и сви за њим.)*

САРКА *(Гини, која опет заплаче)*: Ето ти сад, па зашто ког ђавола сад плачеш?

ГИНА: Како да не плачем, Сарка; сад ћемо видети собу у којој је покојник умро.

САРКА: Па плачи, брате, кад видиш собу, а немој аконто да плачеш!

СВИ *(одлазе уз степенице)*.

ПОЈАВА IV

ДАНИЦА, МИЋА

МИЋА *(он је последњи пошао уз степенице и попео се већ на први степен, па кад спази Даницу, која долази кроз средња врата, он се врати)*: Ах!

ДАНИЦА *(доноси пун служавник кафе, па кад види да су гости отишли уз степенице, изненади се)*.

МИЋА *(приступи јој)*: Кафу? *(Узима шољицу.)* Ја иначе не пијем, али кад ви служите.

ДАНИЦА: А куда су отишле госпође и господа?

МИЋА: Хоће да разгледају кућу.

ДАНИЦА: Тако!

МИЋА: Велика кућа, много намештаја и о свему томе водите ви бригу?

ДАНИЦА: Ја не – тетка, али, дабоме, стара жена, морам јој помоћи.

МИЋА: То је тешко за вас.

ДАНИЦА: Па то је само за који дан, док се кућа не преда наследницима.

МИЋА: Дотле само? Зар ви не мислите и даље остати овде?

ДАНИЦА: Свакојачко не.

МИЋА: Ни кад би вам наследник то понудио?

ДАНИЦА: Ја не знам, то би тетка имала да реши.

МИЋА: Зашто тетка, то би пре ви имали да решите. Ако бих ја био наследник – а ја се томе поуздано надам – ја бих, видите, желео да ви то решите.

ДАНИЦА: Шта да решим?

МИЋА: Па то, да останете у стану. Зашто не? За вас би то било врло угодно, јер сте се, извесно, већ навикли на тај стан, а за мене, право да вам кажем, за мене би било то врло пријатно, имати у кући једно тако лепо, младо створење. Зар не?

ДАНИЦА: Хвала, то је врло љубазно од вас, али, ја мислим, тетка жели да се иселимо.

МИЋА: Али зашто, забога? То би вам био само један тежак издатак. Овде сте становали бесплатно, па тако би и даље становали. Зар то није боље за вас?

ДАНИЦА: Боље је, али...

МИЋА: И што је главно, ја не мислим тако брзо да се женим, а све дотле ви би остали у стану.

ДАНИЦА (*изненађена*): Тако? А зашто само дотле?

МИЋА: Јер, бојати се, моја би жена могла бити љубоморна. Па да, то би било сасвим оправдано?

ДАНИЦА: Оправдано?

МИЋА: Па да, забога, ви сте тако лепушкасти и мили, и могу вам рећи чак и да ми се допадате, врло ми се допадате. (*Покушава да је помилује.*)

ДАНИЦА (*увређено*): Господине!

МИЋА: Но, но, но, не морате се срдити.

ДАНИЦА (*у узбуђењу*): Откуд вам та слобода?

ПОРОДИЦА (*наилази низ степенице*).

МИЋА: Рекао сам вам, допадате ми се. То је ваљда слободно рећи једној младој и лепој девојци. Уосталом, кад будем имао прилике ја ћу вам ствар објаснити. Видећете, ствар је врло једноставна.

ПОЈАВА V

ПОРОДИЦА, ПРЕЂАШЊИ

АГАТОН (*испреди осталих*): А, а... кафа! Доцкан мало, али можемо и овако с ногу! (*Узима шољу и у два гутљаја испије и настави пут.*)

ТАНАСИЈЕ (*иде за Агатоном, узима шољу и сркне*): Колико само да сркнем. (*Одлази за Агатоном.*)

СИМКА (*иде за Танасијем*): Хвала, ја пред подне не пијем кафу. (*Одлази за Танасијем.*)

ПРОКА (*иде за Симком*): Хвала, ја не пијем кафу. (*Одлази за Симком.*)

ВИДА (*сркне па одмах остави шољу*): Јух, па ово хладно као лед. (*Одлази за Проком.*)

ТРИФУН (*узима шољу*): Ја ћу понети, па уз пут. (*Одлази носећи шољу.*)

ГИНА (*уздишући*): Хвала, није ми до кафе! (*Одлази за Трифуном.*)

САРКА (*иде за Гином*): Хвала, ја не смем да пијем кафу због узбуђења. (*Одлази за Гином.*)

МИЋА (*полазећи за Сарком, Даници*): Видећете, ствар је врло једноставна!

ПОРОДИЦА (*замакне лево*).

ПОЈАВА VI

ДАНИЦА, АДВОКАТ

ДАНИЦА (*остаје насред собе са пуним служавником и гледа за њима*).

АДВОКАТ (*наилази*): Добар дан! О, како је то лепо; дочекујете ме пуним рукама.

ДАНИЦА: Па разуме се, кад имам пуну кућу гостију. (*Оставља служавник на најближи сто.*)

АДВОКАТ: Какви су вам то гости?

ДАНИЦА: Па породица покојникова; свратили, по обичају, са парастоса сви овамо. Препоручили сте нам, тетки и мени, да будемо према њима предусретљиви и љубазни.

АДВОКАТ: Па та вас љубазност ништа не кошта.

ДАНИЦА: О, кошта врло скупо.

АДВОКАТ: ? ? ?

ДАНИЦА: Кошта ме унижења.

АДВОКАТ: Вређају вас?

ДАНИЦА: Не, јер се ја и не обзирем на њихова подмигивања, шапутања и њихове омаловажавајуће погледе... све ме се то не тиче, али унижење које сам малочас доживела...

АДВОКАТ: Шта је то било?

ДАНИЦА: Један од те господе из породице, који вели да је наследник, безочно ми је понудио да останем бесплатно у стану све док се он не ожени.

АДВОКАТ: Врло племенит господин! А шта сте му ви одговорили?

ДАНИЦА: Да није било ваших упутстава да будемо према њима пажљиви, ја бих већ знала шта бих му одговорила.

АДВОКАТ: Добро сте ипак учинили што сте се уздржали, јер најзад, шта знате, можда тај човек није тиме хтео да вас вређа.

ДАНИЦА: Али како?

АДВОКАТ: Можда он има какве озбиљне намере?

ДАНИЦА: Па шта ако би имао озбиљне намере?

АДВОКАТ: Па, рецимо, ако би он био одиста наследник.

ДАНИЦА (*увређено*): Зар ви одиста нисте могли стећи боље мишљење о мени?

АДВОКАТ: Боже мој, нека вас то не вређа, али, знате како је, богатство ипак мора поколебати човека.

ДАНИЦА: Тако? Значи, и ви се не осећате јаки пред богатством?

АДВОКАТ: То нисам казао.

ДАНИЦА: Како да нисте?

АДВОКАТ: Уосталом, адвокати и лекари не примењују на себе мишљења и савете које другима дају.

ДАНИЦА: И ви се, мислите, не би поколебали при сусрету са каквом богатом наследницом?

АДВОКАТ: Верујте не, чак кад бих ту девојку и волео, јер сам уверен да би она увек сумњала у чистоту мојих побуда.

ДАНИЦА *(у разговору завукла је случајно руку у џеп и напипала тамо цедуљицу коју износи)*: Ето, ето опет. Ви увек тако некако заведете разговор да ја заборавим оно што је најважније. Откад ми стоји у џепу ова цедуљица на којој је тетка написала рачун о утрошку оног новца што сте јој дали.

АДВОКАТ: Па имамо времена за то.

ДАНИЦА: Ипак, да свршимо. Тетка ме је нарочито молила.

(Чују се гласови из собе.)

АДВОКАТ: То су извесно они? Ја нисам рад да ме сретну овде.

ДАНИЦА: Зашто?

АДВОКАТ: Та, досадили су ми. Немам мира од њих ни у канцеларији ни код куће.

ДАНИЦА: Па то их ви познајете?

АДВОКАТ: Да, упознао сам их. Раније их нисам никад ни видео. То су обично људи незнани и скривени, али кад тако падне какав тестамент богатога покојника, они се појаве и зађу од адвоката до адвоката и по цео дан дрежде пред вратима старатељског судије.

ДАНИЦА: Изгледа да су сви блиски род покојнику?

АДВОКАТ: Да, вероватно, али ће после отварања тестаментa бити то у сразмери према своти коју им је покојник оставио. *(Чује се галама.)* Ево их! Ја ћу се радије удаљити. Довиђења! *(Пође.)*

ДАНИЦА: А теткени рачуни?

АДВОКАТ: Рекао сам вам већ, имамо времена за то! *(Оде.)*

ДАНИЦА *(узима поново служавник)*.

ПОЈАВА VII

ПОРОДИЦА, ДАНИЦА

АГАТОН (*излази први из собе, а за њим сви остали. Пролазе и одлазе у задњу собу, из које ће даље по кући цуњати, тако да ће се у идућој сцени још једном појавити те видети кроз стаклена врата како пролазе кроз ходник. Овом приликом, прелазећи преко сцене, и не обзиру се на Даницу*).

ТРИФУН (*пролазећи крај Данице, оставља шољу од кафе коју је уз пут испио*).

МИЋА (*пролазећи крај Данице*): Ви сте још увек ту, то је тако пријатно! (*Одлази са осталима*.)

ПОЈАВА VIII

ДАНИЦА, ТЕТКА

ТЕТКА (*долази кроз средња врата*): Где си дете, забога, што се задржа толико?

ДАНИЦА: Па ето, нисам још ни послужила госте.

ТЕТКА: А где су ти гости?

ДАНИЦА: Ено их, шетају по кући, разгледају.

ТЕТКА: Што не испише бар кафу?

ДАНИЦА: Нудила сам их.

ТЕТКА: Је л' наилазио, бога ти, адвокат?

ДАНИЦА: Јесте!

ТЕТКА: Па јеси ли му показала рачун?

ДАНИЦА: Хтела сам, бога ми, тетка, али је то неки чудан човек. Увек разговара о другим стварима.

ТЕТКА: Не волим, знаш, да држим туђ новац, а да не предајем рачун.

ДАНИЦА: Да те питам нешто, тетка?

ТЕТКА: Питај!

ДАНИЦА: Кад ову кућу прими наследник, ми нећемо, је ли, остати даље овде у стану?

ТЕТКА: Па нећемо!

ДАНИЦА: А где ћемо?

ТЕТКА: Па, видећемо!

ДАНИЦА: Ја бих тако волела да се вратимо у онај стари стан. Била је, истина, мала кућа, али смо имали баштицу, а после, не знам, али ми се тамо допадало, можда и зато што сам скоро цело детињство провела у тој кућици.

ТЕТКА: Та је кућа порушена још одмах чим смо се ми иселили. Има томе већ осам година.

ДАНИЦА: А пре те кућице где смо становали?

ТЕТКА: Зар се не сећаш?

ДАНИЦА: Сећам се, али као кроз сан. Мало, поплочано двориште, једно дрво, и... Тада је мама још била жива, је ли?

ТЕТКА: Јесте!

ДАНИЦА: А тата?

ТЕТКА: Он је давно, врло давно умро. Њега ниси могла упамтити. Али откуд данас да ме питаш о тим стварима?

ДАНИЦА: Тако, пало ми на памет. Мало пре је један од наследника говорио са мном о нашем стану, па мени пала на памет она кућица.

ТЕТКА: Остави, дете, ту бригу; имамо доста других на врату. Него, узми тај служавник па 'ајде. Кафа се потпуно охладила, а, велиш, неће ни да је пију.

ДАНИЦА: Па јест! *(Узима служавник и полази са тетком.)* Не знам зашто бих их чекала?

ТЕТКА *(оде с Даницом)*.

ПОЈАВА IX

ПОРОДИЦА

АГАТОН (*долази из задњих врата и сви за њим*): Е, ето, видели сте.

ВИДА: Богатство, право богатство.

ТАНАСИЈЕ: Тај је знао зашто је живео.

САРКА: Ах, онај сребрни будилник!

СИМКА: А чираци, шта кажеш за оне сребрне чираке?

САРКА: Мени се будилник допада. Навикла сам; никада га нисам имала у кући, али навикла сам.

ТРИФУН: Па како си ког ђавола навикла кад га ниси имала?

САРКА: Мој први муж спавао је као топ, бог да му душу прости, али други будио ме је по неколико пута ноћу; прави будилник. Па ето, крај њега сам се навикла.

ГИНА: А шта велиш, Симка, за онај сервис; чисто сребро, за два'ес' четири особе.

СИМКА: Ти се, Гино, канда заплака кад виде тај сервис?

ВИДА: Боже мој, чега ти ту нема и све то да чува туђин, некаква тетка.

МИЋА: И њена сестричина.

ВИДА: Море, остави ти сестричину, него, ја бих, Агатоне, нешто рекла.

АГАТОН: Па реци!

ВИДА: Рекла бих да ми као фамилија треба да водимо рачуна о овој кући и о овоме иметку, а не туђин.

ТАНАСИЈЕ: Па разуме се! Јер, реци ти мени, Агатоне, ко нама гарантује за ту тетку?

ГИНА: Ко зна колико је ствари досад већ изнето из куће?

ВИДА: А колико ће се тек изнети док прође четрдесет дана.

САРКА: Ју, мој будилник!

ТРИФУН: Уха, кад пре твој?

ТАНАСИЈЕ: Море, има ту вреднијих ствари од будилника.

ВИДА: Ја велим, пријатељ-Агатоне, да се когод од нас усели у кућу да сачува ово.

САРКА: Па јест, ето могла бих ја.

ВИДА: А што баш ти?

САРКА: Па удовица сам, слободна сам, лакше ми је него вама.

СИМКА (*Агатону насамом*): Чујеш ли ти, Агатоне, овај разговор?

АГАТОН: Чујем.

СИМКА: Па нећеш ваљда пустити да се ко други усели? Ако се треба уселити, ти си најпречи.

АГАТОН: Ама, то баш и мислим нешто.

СИМКА: Нема шта да мислиш, него да пожуримо, ако нећеш да нас ко претече.

АГАТОН: Готово!

СИМКА: Ама, немој „готово”, него 'ајде, јер, бојим се, уселиће се Гина.

АГАТОН: Хоће! 'Ајде да се некако извучемо. (*Гласно.*) Па ја и Симка одосмо. Нема шта више да седимо. Послужили смо се, попили смо кафу, прегледали смо кућу, нема зашта више да седимо. 'Ајде, Симка, да пођемо. Останите збогом.

СИМКА: Збогом!

АГАТОН и СИМКА (*оду*).

ПОЈАВА X

ПРЕЂАШЊИ, без АГАТОНА и СИМКЕ

САРКА (*пошто су отишли*): Ама, ви; ови нешто шушкали, шушкали, па одједанпут одоше?

ГИНА: И мени то паде у очи!

ВИДА (*прилази Танасију, поверљиво*): Ево, сеци ме где сам најтања, ако не знам шта су шапутали Агатон и Симка.

ТАНАСИЈЕ: Ама, и ја бих као рекао.

ВИДА: Хоће да се уселе, видећеш, хоће да се уселе овде.

ТАНАСИЈЕ: Па сад, шта му можеш, и боље нека се усели неко од наших.

ВИДА: Па ако треба неко од наших, ти си ваљда најпречи.

ТАНАСИЈЕ: Па јест', ал' ето, кад ће већ Агатон...

ВИДА: Па оно по теби, какав си, може ти Агатон и главу појести. Не слушам ја тебе, него ћу кући, да спакујем мало прњице, а и ови да се разиђу, па ево мене, а ти, ако хоћеш, дођи! (*Гласно.*) Право каже Агатон, нема шта више да чекамо. 'Ајде, Танасије, 'ајдемо. Бога ми, једва чекам да одем кући да се одморим. 'Ајде, збогом остајте. (*Оде.*)

ТАНАСИЈЕ: Па јест, да се одморимо. Збогом! (*Оде за Видом.*)

ПОЈАВА XI

ПРОКА, ГИНА, ТРИФУН, МИЋА, САРКА

САРКА: Ама, шта је ово, људи, све нека шапутања?

ГИНА: Баш, гледам их, па се чудим.

САРКА: Не волим, знаш, кад тако у фамилији почну шапутања.

ГИНА: Па није ни лепо, да видиш.

САРКА: Јер фамилија, док се гласно грди, свађа и оговара, дотле се може рећи да је то фамилијарна искреност и љубав, али кад почне да шапуће!

МИЋА: Право да вам кажем, прија-Сарка, и ја не волим шапутање. То није отмено.

САРКА: Па није, дабоме! Ето тако, због неког шапутања, мене мал' није отерао први муж. А зар би то било отмено да ме је отерао?

ТРИФУН: Још кад би ви знали шта они шапућу?

ГИНА: А ко ће их знати.

ТРИФУН: Знам ја ако ви не знате.

САРКА: Па реци и нама.

ТРИФУН: Одоше да се спреме па да се уселе овде.

ГИНА: Шта кажеш?

ТРИФУН: То што ти кажем!

ПРОКА: Има право Трифун, то је и ништа друго. Ево главе да ће се Агатон уселити.

ТРИФУН: Е, ако ће Агатон, онда ћу и ја, бога ми!

САРКА: А што ти опет?

ТРИФУН: Па Агатон ће се уселити, је ли, да чува ове ствари да се не разнесу и да се не покраду, а ја ћу да се уселим да те исте ствари чувам од Агатона. Познајем ја њега добро.

ПРОКА: Право каже човек.

ТРИФУН: И неће ме претећи, вала! Уселићу се ја пре њега! Одох ја! *(Оде.)*

ПОЈАВА XII

ПРЕЂАШЊИ, без ТРИФУНА

ГИНА: Па то ће цео свет да се усели?

САРКА: Чудо нећеш и ти, пријатељ-Мићо?

МИЋА: Ама, ко каже да нећу? Ако је чија дужност да се нађе овде као чувар, онда сам то ја на првом месту.

САРКА: А да л' мислиш ти да чуваш ствари или сестричину?

МИЋА: Уосталом, признајте, прија-Сарка, лепушкаста је.

САРКА: Признајем, де!

МИЋА: Одох ја по мој куферчић. Бићу ја овде пре свих осталих. *(Оде.)*

ПОЈАВА XIII

ПРОКА, ГИНА, САРКА

ГИНА: Ју, ју, ју, па то ће цела фамилија да се усели у кућу?

САРКА: Цела, дабоме!

ГИНА *(Проки)*: А, ми, зар, који смо најпречи?

ПРОКА: Па ја мислим, Гино, и ми да се уселимо.

ГИНА: Да се уселимо, Проко, дабоме, да се уселимо. Биће ми некако туга и, што кажу, једнако ћу се сећати покојника... *(Заплаче.)*

САРКА: Ама, прија-Гино, зашто сад плачеш зато што ћеш да се уселиш? Док ти плачеш, Агатон ће да заузме све собе.

ГИНА: Право кажеш! 'Ајде, Проко! *(Пође.)* А ти, Сарка?

САРКА: Ја нећу да се натурам. Доћи ћу и ја, само доцније, па ако буде места и за мене, добро, а ако не буде, вратићу се својој кућици. Немам шта да бринем кад сте ви толики ту.

ГИНА: Па јес', право кажеш. Збогом, Сарка.

САРКА: Збогом пошла!

ГИНА *(са Проком оде)*.

ПОЈАВА XIV

САРКА, ДАНИЦА

САРКА (*пошто остане сама, пође у десну собу, навири па пође у леву собу. Успут већ скида шешир и мантил*).

ДАНИЦА (*улази, и кад види да нема никога, чисто одахне душом*).

САРКА (*провирује на врата, комотна, разголићена*): Је л' те, молим вас, има ли овде у кући каквих папуча?

ДАНИЦА (*зграње се*): Ви сте овде?

САРКА: Па да, изабрала сам ову собу, ту сам се сместила, али не могу тек ићи по кући без папуча.

ДАНИЦА (*очајно криши руке*): Господе боже!

Завеса

ДРУГИ ЧИН

И ста соба.

ПОЈАВА I

САРКА, МИЋА

САРКА (*у мушком кућном шлафроку, на ногама јој огромне мушке папуче; седи на дивану и пушећи цигарету разгледа један албум*).

МИЋА (*долази споља, носи један коферчић*): Гле, па ви сте већ ту, прија-Сарка?

САРКА: Нисам ја већ ту, него нисам ја ни одлазила одавде.

МИЋА: Остали сте?

САРКА: Остала, дабоме! Није, него да ми други узме ову собу са балконом. Жељна сам да видим мало света.

МИЋА: Ја сам морао отићи до куће да узмем најпотребније ствари.

САРКА: Ама, какве ствари, нећу ваљда овде век вековати. Процуњала сам мало по кући па нашла покојников шлафрок и папуче, па ето, шта ми фали?

МИЋА: А је л' још ко дошао?

САРКА: Сви су дошли.

МИЋА: Ама, зар сви?

САРКА: Па сви, дабоме!

МИЋА: И заузели собе?

САРКА: Заузели, него! Ето, ту су, у тој соби, Агатон и Симка. Овде сам ја.

МИЋА: А овамо?

САРКА: Тамо је Танасије са Видом.

МИЋА: А Прока?

САРКА: Он је тамо, из дворишта, а Трифун у оној малој соби горе.

МИЋА: Па где ћу ја?

САРКА: Једино још није заузета покојникова соба, она где је умро.

МИЋА: Па мени, уосталом, та соба и припада.

САРКА: Можеш тамо, само ако се не бојиш.

МИЋА: Чега да се бојим?

САРКА: Па, велим, да ти се нешто не јави покојник ноћу у сну.

МИЋА: Нека ми се јави. Ја бих чак и волео да ми се јави. Право да вам кажем, прија-Сарка, и волео бих да проговорим с њим онако, у четири ока.

САРКА: Баш, пријатељ-Мићо, да те нешто замолим. Ако ти се јави покојник, запитај га, тако ти бога: како му падају род овај Агатон и Симка? Овде ми се попеше са својим сродством.

МИЋА: Не брините ви, прија-Сарка, запитаћу ја и за Агатона и за многе друге *(пењући се уз степенице)*, јер сад су сви блиски род, као да ја не постојим. *(Оде.)*

ПОЈАВА II

САРКА, ГИНА

ГИНА *(долази споља врло опрезно, окрећући се лево и десно и не видећи Сарку. Она на прсте прелази преко сцене, носећи под мишком велику црну кутију у којој је сребрн сервис)*.

САРКА *(окрене се и спази је)*: Откуд ти, Гино?

ГИНА *(преплашено цикне, стави одмах кутију за леђа и наслони се на зид на кутију да би могла ослободити руке)*: Ију! Ију!...

САРКА: Шта ти је, море?

ГИНА (*ужасно узбуђена*): Ју, тако сам се препала!

САРКА: Шта имаш да се препаднеш, нисам ја покојников дух. А одакле ти, бога ти?

ГИНА: Отуда... била мало... изишла сам мало из собе као да се прошетам, па свратила у трпезарију да обришем прашину.

САРКА: Ју, прија-Гино, што да бришеш, ваљда има у овој кући ко да брише прашину?

ГИНА: Па има, није да нема, и убрисано је, није да није убрисано, али ја тако навикла.

САРКА: Јесте, право да ти кажем, и ја тако! Волим ти у туђој кући убрисати него не знам шта да ми даш.

ГИНА: Па то, знаш, те и задржах се тамо. Гледам, боже, оне ствари, па све ме подсећа на покојника. Гледам ону столицу на којој је седео, па тањир, па нож, виљушку, па ме све гуши туга; па погледам сланик па ми паде на памет: боже мој, покојник је, колико јуче, умакао у тај сланик... (*Заплаче се.*)

САРКА: Ето ти сад, па не мораш ти зато плакати што је он умакао у сланик.

ГИНА: Па не морам, ал' тако, кад се сетим, а мене гуши.

САРКА: Остави, бога ти, то, него шта је теби, жено, те си се прилепила уз тај зид као таксена марка?

ГИНА (*збуњено*): Како да ти кажем... овај, и нисам се прилепила, него тако, наслонила се; одузеле ми се нешто ноге па се наслонила мало.

САРКА: Па иди у собу, лези.

ГИНА: Не могу, не могу да макнем.

САРКА: Да те поведем?

ГИНА: Нека, иди ти у своју собу па ћу ја већ лако.

САРКА (*прилази јој*). Како да идем, забога, а тебе да оставим тако уза зид? (*Хоће да је обухвати руком.*) 'Оди, наслони се на мене!

ГИНА (*очајно*): Не, не, ако бога знаш!

САРКА: Ју, црна Гино, шта ти је то за леђима?

ГИНА (*престрављена*): Које?

САРКА (*извуче кутију*): Ово?

ГИНА: То? Изгледа као да је кутија.

САРКА: Није кутија, него сребрн сервис, Гино!

ГИНА: Биће, веруј, биће сервис, кад ти тако кажеш.

САРКА (*отвори кутију*): Па сервис, дабоме!

ГИНА: Ију, ију, ију, ко би то рекао?

САРКА: Ама, шта: ко би рекао?

ГИНА: Па то; ја сам мислила кутија.

САРКА: Море, остави шта си ти мислила; него зар ти, тако ти бога, ништа мање него сребрн сервис?

ГИНА: Тако ми бога, Сарка, узела сам га колико успомене ради. Ти знаш колико ја жалим покојника.

САРКА: Знам, како да не знам.

ГИНА: Па велим, за толику жалост право је да узмем какву ситницу за спомен.

САРКА: Па кад си хтела ситницу, што не узедеш сланик, кад те је он и иначе ражалостио, него читав сервис?

ГИНА: Право да ти кажем, Сарка, узела сам да га склоним. Видим онога Агатона, зашао са Симком по кући, цуња на све стране. Рекох, ако Агатон спази овај сервис... Знаш га већ какав је, а има пик на сребрне ствари.

САРКА: То је истина! (*Сети се.*) Ју, па он би могао и мој будилник да склони.

ГИНА: А у којој је соби тај будилник?

САРКА: Баш у његовој.

ГИНА: Е, онда да знаш, тај будилник је већ у његовом коферу.

САРКА: Шта кажеш?

ГИНА: То што ти кажем!

САРКА: Вала, неће ми га мајци отети па макар се рвали. Је л' рече да су Агатон и Симка тамо негде?

ГИНА: Тамо, дабоме!

САРКА: Добро, Гино, носи ти ову ситницу ради успомене и склони је у твој куфер да нешто не наиђе Агатон, а ја већ знам шта ћу.

ГИНА (*полазећи*): Само, Сарка, знаш како је, овакве ствари не треба разглашавати.

САРКА: Не брини, де: знам ја шта је то фамилијарна тајна.

ГИНА: Па јесте, то треба да остане међ' нама. (*Оде носећи кутију.*)

ПОЈАВА III

САРКА, АГАТОН, СИМКА

САРКА (*обзире се лево и десно, па кад види да нема никога, а она пажљиво одлази у Агатонову собу*).

АГАТОН (*наилази са стране, за њим Симка. Он иде круто, јер је под леђа од капута метнуо велики сребрн служавник који доњим крајем вири*).

САРКА (*излази из њихове собе носећи у џепну марамицу увијен неки предмет. Њу непријатно изненади сусрет са Агатоном и Симком и збунује се, те стрпа пакет у шлафрок*).

СИМКА: Гле, откуда ти у нашој соби?

САРКА: Хтела сам, знаш, да обришем прашину... ама, није, какву прашину, шта ја говорим? Него, не знам где сам оставила папуче.

АГАТОН: Па ето их на ногама.

САРКА (*погледа*): Гле, истина!

СИМКА: Па истина, дабоме, и не знам само, шта имаш у мојој соби да тражиш папуче?

САРКА: Боже, Симка, па нисмо, да кажеш, туђини па да не могу да ти дођем. Толико ваљда могу да ти уђем у собу и да ми уђеш у собу.

СИМКА: Своји смо и дођи ми кад сам ја у соби, а немој ми се завлачити кад ја нисам ту.

САРКА: Боже, Симка, не мислиш ваљда да сам ушла не знам зашто?

АГАТОН: Па ниси, само знаш, тај пакет...

САРКА: Пригладнела сам па узела две земичке, ето ти.

АГАТОН: Па што тутну земичке под капут кад нас виде?

САРКА: Изгледа као да ти нешто сумњаш. Е, јеси чуо, Агатоне, томе се нисам надала од тебе. Нисам ваљда... не бој се, нисам ја од таквих; пре бих дала да ми се одсеку прсти но што би се туђе ствари дотакла. *(У том тренутку будилник под Саркиним шлафроком зазврји страховито гласно. Она пребледи, престрави се, збуну се, узврда се и цикне.)* Ију, ију, ију!

СИМКА: Шта ти би, жено?

АГАТОН: Ама, ти као да нешто звониш, Сарка?

САРКА *(притисне будилник, гуши га, али не помаже)*: Откуд звоним, шта имам да звоним?

АГАТОН: Звониш, боме, те још како!

САРКА: Ама, није, кад ти кажем; нисам ја ваљда електрична батерија па да звоним.

АГАТОН: Ево, слушај, Симка.

СИМКА *(приђе ближе Сарки да чује)*.

САРКА *(да би загушила глас будилника, пева)*: Трај, ла, ла, ла! Трај, ла, ла!

СИМКА *(крсти се)*: Бог те видео, Сарка, певаш у овој кући!

САРКА *(ужасно збуњена)*: О, госпoде боже! *(Обазире се лево и десно и најзад у очајању баца пакет на фотељу, па клонуло и малаксало седа на њега не би ли му пригушила глас. Утом будилник престаде зврјати; она се умири и гледа очајно час Симку час Агатона.)* Ама, шта то би, побoгу, људи?

АГАТОН: Звонила си, Сарка; ето то је било, звонила си.

СИМКА: И певала си.

САРКА *(крсти се)*. Нека је далеко од нас, ал' биће да су то неки духови.

АГАТОН: Нису то духови, Сарка, него будилник.

САРКА: Ју, какав будилник?

АГАТОН: Па тај што седиш на њему.

САРКА: Шта имам да седим на будилнику; никад у животу нисам седела на будилнику, па сад ћу.

АГАТОН: Ја ти говорим о ономе будилнику што си га узела из наше собе.

САРКА: Ију!

СИМКА: Боже мој, ко ће као бог! А ја кажем јутрос Агатону: навиј, бога ти, тај будилник да га чујемо како звони.

САРКА: Е, па ето, чула си сад!

СИМКА: Па чула сам, дабоме!

АГАТОН: Срамота, Сарка, морам ти рећи срамота! Ми нисмо дошли овде у кућу да плачкамо, него да чувамо покојникову имовину, а ти... 'Ајде, бога ти, Симка, остави је! *(Пође љутито и заборављајући да му је служавник за леђима, окреће Сарки леђа.)*

САРКА *(спази служавник)*: Чекај, чекај, пријатељу Агатоне. Све хоћу да те запитам, па ми некако не даде да дођем до речи: ама шта је теби, човече, па си се укрутио као млада на виђењу?

АГАТОН: Не знам, стегао ме неки реуматизам у леђа.

САРКА: Па видим ја већ то да је реуматизам, само рекла бих да је сребрн реуматизам.

АГАТОН: Ако је и сребрн, али бар не звони.

САРКА: Па оно не звони, али ако ја повучем уже, могу зазвонити сва четири звона са саборне цркве.

АГАТОН: Ти имаш да ћутиш!

САРКА: Па ћутаћу, де, само хтедох да ти кажем, што рече ти малочас, нисмо ми дошли у ову кућу да плачкамо, него да чувамо.

АГАТОН: Па да чувамо, дабоме! Зато сам ја и узео ово, него зашто?

САРКА: Па зато, дабоме!

АГАТОН: И није да сам се ја увлачио у туђе собе па да узмем, него сасвим случајно, више онако успут.

САРКА: Па јест, што кажеш.

АГАТОН: Пођемо ја и Симка мало у башту да узберемо који цветић, па тако пођемо у башту па свратимо у трпезарију и ја тамо спазим овај служавник, па кажем Симки: Зашто да идемо у башту да узберемо цвеће, боље је да узмемо овај служавник.

САРКА: Па боље, дабоме!

АГАТОН: И јесте! Рекох, боље, Симка, да понесемо служавник. А ево и да ти кажем зашто је боље. Другоме не бих, али теби ћу да кажем. Видиш ти, овај Трифун, он би био кадар, кад би се дочепао овог служавника, да га однесе право у заложну банку, само да има чиме да се коцка. И ово што сам ја узео овај служавник, може се рећи да сам га спасао.

САРКА: Па јест што кажеш, и ја сам будилник спаса.

АГАТОН: Па добро, де, нека ти буде. Само знаш, Сарка, о томе не треба да се чује, јер ако навале сви да спасавају...

СИМКА: Какви су, разграбили би целу кућу!

АГАТОН: Зато 'ајде свако у своју собу па да се растоваримо.

САРКА (*која још увек седи на будилнику, устаје*): 'Ајде, боме, јер ја се нажуљих као нико мој. (*Разилазе се свако у своју собу.*)

ПОЈАВА IV

МИЋА, ДАНИЦА

МИЋА (*силази низ степенице долазећи из своје собе*).

ДАНИЦА (*долази истовремено са средине*).

МИЋА: Какво пријатно изненађење? У новоме стану па први сусрет са вама!

ДАНИЦА: У коме новом стану?

МИЋА: Па и ја сам се уселио овде.

ДАНИЦА (*запрепасти се*): И ви?

МИЋА: Како „и ја”? Па ја на првом месту, ја пре но сви остали.

ДАНИЦА: Ама, шта је то, забога, шта се то дешава овде, као да је пуста кућа?

МИЋА: Одиста, навалили сви.

ДАНИЦА: Сирота тетка, разболела се од једа, а и ја...

МИЋА: Не видим, зашто се морала разболети због тога?

ДАНИЦА: Па како, забога? Ово је... ја просто не могу да појмим како су се господа и госпође могли уселити. Је ли ко питао адвоката; је ли он то одобрио? Јесте ли ви, на пример, питали адвоката?

МИЋА: Како, ја да питам адвоката? Шта имам ја да питам адвоката? Он би могао мене да пита: „Желите ли, господине, да се уселите у кућу?” Он мене, а не ја њега.

ДАНИЦА: Па је ли вас питао?

МИЋА: Није, али не мора ме ни питати; ни ја њега ни он мене.

ДАНИЦА: Ја не знам збиља шта да радим?

МИЋА: Будите спокојни. Једна тако лепушкаста девојчица не треба да се једи.

ДАНИЦА: Није, него ваљда равнодушно да гледам све ово шта се дешава.

МИЋА: Равнодушно не. Ето, и ја, кад сам крај вас, нисам равнодушан. И кад би хтели да ми дате прилике, ви би се уверили да ја нисам равнодушан према вама.

ДАНИЦА: Господине, ја сам вас већ једанпут опоменула на учитивост. Ако вам то није довољно, ја уместо и другаче да вас опоменем.

МИЋА: Боже мој, боже мој, тако лепа девојка а тако груба. Па, забога, ми би се морали некако споразумети; седећемо заједно, у истој кући, тако рећи под истим кровом.

ДАНИЦА: Варате се, господине, никад под кровом у кући где сте ви.

МИЋА: Не мислите се ваљда селити?

ДАНИЦА: И то ћу учинити, али пре тога идем адвокату, да му саопштим шта се све овде дешава.

МИЋА: Шта се то њега тиче?

ДАНИЦА: Мени је познато да је он старалац, да он води бригу о кући, па ће он најбоље и знати може ли се од ове куће правити логор. *(Оде.)*

ПОЈАВА V

МИЋА, АГАТОН, СИМКА

МИЋА *(гледа за њом, седа, пали цигарету)*.

АГАТОН *(враћа се из собе, за њим Симка)*: Гле, и ти си ту?

МИЋА *(увређено)*: Како то: гле, и ти си ту? Може бити ја бих пре вама могао рећи: гле, и ви сте ту?

АГАТОН: Море, ја и ти ништа; нама и јесте место овде, али скрхала се цела фамилија.

МИЋА: Зар баш сви?

АГАТОН: Па сви, дабоме! Ето ту, у тој соби је Сарка. По цео дан седи на балкону, а ако и изиђе из собе, она звони. Тамо су Танасије и Вида, по цео дан седе у соби и израчунавају свакоме од нас степен сродства са покојником. Тамо су опет Прока са Гином. Узели ону собу где стоји покојникова каса и Гина по цео дан плаче крај касе. А тамо је горе Трифун; нашао у трпезарији један стари шпил карата, па сам самцит игра, а дели удвоје.

СИМКА: А коју си собу ти узео?

МИЋА: Ја? Ону која ми и припада. Узео сам покојникову собу.

СИМКА: Па тамо још гори кандило?

МИЋА: Ја сам га, боме, угасио.

СИМКА: Како да га угасиш, забога? Па то је горело за душу покојникову.

АГАТОН: Па ако, Симка, горело је недељу дана, па шта ће му више.

МИЋА: Дабоме!...

ПОЈАВА VI

ГИНА, ПРЕЂАШЊИ

СИМКА (*при појави Гиној*): Баш овај час кажем пријатељ-Мићи: ова наша прија-Гина завукла се у собу па по цео дан плаче.

ГИНА: Шта ћу, ко ће ожалити покојника ако нећу ја?

АГАТОН: А где ти је Прока?

ГИНА: Он оде у општину да потражи правнога референта да га припита: имамо ли ми права даа се уселимо овде у кућу?

АГАТОН: Шта има то да пита?

МИЋА: То се само по себи разуме.

СИМКА: И што не запита Агатона, Агатон зна те законе.

ГИНА: Па ви и не знате шта је све било; дошли сте на готово, кад је Прока већ освојио кућу.

МИЋА: Како освојио?

ГИНА: Не знате ви како је нас дочекала она тетка, јер ми смо први стигли.

СИМКА: А шта има она ту да се меша?

ГИНА: Дочекала нас је као да смо непријатељи, а не фамилија. Није нам хтела дозволити да се уселимо у кућу; вели: њој је поверена кућа па она има и да је чува.

СИМКА: Видиш ли ти, молим те, како се она прави газда на туђем имању.

ГИНА: Закључала кућу па нас не пушта.

СИМКА: Па како уђосте?

ГИНА: Хвала богу, Сарка је била у кући, па нам она изнутра отвори, а Прока, боме, гурну ону тетку лактом, те она оде претећи, вели: јавиће полицији. Ето зашто је Прока отишао да се пропита.

СИМКА: Па добро, Агатоне, ти бар знаш законе, је л' може то да се она жали полицији!

МИЋА: Ја мислим да ми као фамилија имамо право да се уселимо?

АГАТОН: Па, како да вам кажем; у том погледу је закон врло растегљив; може да буде овако, а може да буде и онако.

МИЋА: Ја то не могу да разумем, како закон може и овако и онако.

АГАТОН: Има, има таквих закона!

ПОЈАВА VII

ТАНАСИЈЕ, ВИДА, ПРЕЂАШЊИ

ВИДА (*тргне се*): Ју, да није ово какав договор? Да се ми вратимо ако сметамо?

СИМКА: Шта има да сметате, и вашу бригу бринемо, јер и вас ће да најури полиција као и нас.

ТАНАСИЈЕ: Како да најури полиција, зашто?

МИЋА: Због растегљивости!

ТАНАСИЈЕ: Због какве растегљивости?

МИЋА: Због растегљивости закона, због којег може бити и овако и онако. Ето питајте пријатељ-Агатона.

ТАНАСИЈЕ: Што не говориш, Агатоне?

АГАТОН: Шта имам да говорим? Могу да нас најуре ако смо се бесправно уселили у кућу.

СИМКА: Тетка нам прети да ће нас полицијом избацити.

ВИДА: Ију, благо нама! Ама, зар ми, фамилија, па да немамо права?

ТАНАСИЈЕ: Па добро, Агатоне, ја мислим да ти то као човек од закона најбоље знаш?

АГАТОН: Па знам, дабоме!

ТАНАСИЈЕ: Е па, кад си се ти уселио?...

АГАТОН: Ја, то је друго! Немој ти на мене да гледаш. Да сам се ја сам уселио, то би се некако пред законом могло протумачити, али ви потегли сви па напунили кућу.

СИМКА: Па јес', дабоме! 'Ајде, ти Танасије, и ти Видо, и, рецимо, овај пријатељ Мића; добро, ви, ал' што је овде онај Трифун, па онда Сарка? И најзад, сви други како тако, ал' да је пита човек, ову Сарку шта ће она овде?

ПОЈАВА VIII

САРКА, ПРЕЂАШЊИ

САРКА (*обучена*): Баш, рекох, да изиђем, да се видим с ким. Осушила ми се уста у соби.

АГАТОН: Па јес', окваси их мало!

САРКА: Ју, право да вам кажем, баш је то уживање једна соба са балконом. Седим тако на балкону па се осећам, право да вам кажем, као да сам рођена на балкону. А свет пролази, пролази, пролази... Кажем вам, право уживање.

ПОЈАВА IX

ТРИФУН, ПРЕЂАШЊИ

ТРИФУН (*појављује се на степеницама*): Је л' то неки збор? (*Силазећи.*) Па ти, брате Агатоне, одсад кад хоћеш да држиш фамилијарни збор, а ти засвирај у неку трубу или удри у добош, па да се зберемо.

АГАТОН: Готово и треба да се зберемо, јер имамо заједничку невољу да збринемо.

ТРИФУН: Е, а коју то?

АГАТОН: Е, па ту што сте сви потегли па се уселили овде. Да сте пустили мене самога...

ТРИФУН: Ако, боље је да смо сви заједно.

АГАТОН: Боље, видећемо да л' ће бити боље!

ПОЈАВА X

ПРОКА, ПРЕЂАШЊИ

ПРОКА (*долази споља*): Јесте ли сви ту?

СИМКА, ГИНА, ТАНАСИЈЕ, МИЋА: Шта је?

ПРОКА: Не ваља!

ГИНА: Шта не ваља?

ПРОКА: Био сам код нашег општинског адвоката, па ми он каже да смо се ми противзаконито уселили у кућу.

АГАТОН: Па дабоме да сте се противзаконо уселили, кажем ја. Да сте ви мене самога пустили, све би друкче било.

ТРИФУН: Па јест, сасвим би друкче било.

ТАНАСИЈЕ: Па добро, Агатоне, 'ајде шта ти велиш, шта да се ради сад?

ТРИФУН: Како смо се уселили, тако да се и иселимо.

ГИНА: Ју, ју, ко би ту срамоту поднео од света?

ПРОКА: Била би одиста велика срамота, него да ти, Агатоне, пођеш до адвоката.

АГАТОН: Кога адвоката?

ПРОКА: Овога стараоца, па да му то некако вешто објасниш како смо се ми уселили овде у доброј намери.

АГАТОН: За мене знам да имам добре намере.

САРКА: А зар ја немам?

АГАТОН: Јест и ти.

ГИНА: Откуд па само ви? Сви смо дошли с добрим намерама.

САРКА: Право каже Гина, сви смо дошли с добрим намерама.

ПРОКА: Оставите сад то зашто је ко дошао; него шта велиш, Агатоне, је л' да пођеш ти до адвоката?

НЕКОЛИКО ГЛАСОВА: Треба, дабоме!

АГАТОН: Па кад велите, 'ајд да пођем!

МИЋА: А шта велиш, Агатоне, кад се већ онако упустиш с њим у разговор, да ли можеш нешто том приликом да га испиташ како гласи тестамент?

НЕКОЛИКО ГЛАСОВА: Јест, јест. То би добро било!

АГАТОН: Пробао сам ја то, није да нисам пробао, али не иде. Ни речи неће да каже; вели не зна.

ПРОКА: Ама, како не зна кад је он писао тестамент?

АГАТОН: Он зна, дабоме, ал' ето, не можеш ни реч да му ишчупаш.

ТРИФУН: Па ти се, Агатоне, увек хвалиш како си вешт иследник; па ето ти, покажи ту.

АГАТОН: Не хвалим се ја, него сам одиста ја важио као највештији иследник. Е, ал' ја сам имао за то нарочите своје методе. Питам окривљенога људски, и што кажу човечански, он неће да призна. Неће, добро! Ја наредим да га истуку у 'апси, и кад га они доле премлате он лепо призна. Шта може друго него да призна? Кажем ти, имао сам своје методе и био сам врло вешт иследник, ал' оно је друго, а ово је друго. Не могу ја тек наредити да се адвокат истуче и премлати да би признао шта пише у тестаменту.

ТАНАСИЈЕ: Па не може, дабоме!

ПРОКА: Ама, оставите се људи празних разговора да не губимо време. Него, дедер, Агатоне, да пођеш ти адвокату.

ВИДА: Реци му да смо се ми овде уселили као фамилија; нисмо ми туђинци с улице.

СИМКА: И ваљда имамо преча права него тетка.

МИЋА: Реците му, пријатељ-Агатоне, да смо ми наследници.

ПРОКА: И реци да ми иначе поштујемо закон и не желимо да га вређамо.

ГИНА: И реци му да смо се ми уселили да чувамо да ко не разнесе.

ТАНАСИЈЕ: И реци му да смо сви честити, угледни људи.

ТРИФУН: И реци му да ћемо ми припитати и друге адвокате.

АГАТОН: Ама, немојте ви мене учити шта ћу му рећи. Носио сам се ја већ толико пута с адвокатима, умећу ваљда.

ПРОКА: Е, па хајде, бога ти, пођи!

МИЋА (*који је стално извиривао кроз стаклена врата не би ли спазио даницу*): Није потребно да иде пријатељ Агатон, ево га адвокат иде овамо!

СВИ (*изненађено*): Иде?

МИЋА: Да, иде с њом.

ГИНА: Је л' с тетком?

МИЋА: Није с тетком, него с оном?

СИМКА: Ама, са оном девојком?

МИЋА: Па она је малочас отишла да јави да смо се ми уселили.

АГАТОН: Е, онда то мења ситуацију. Него, знате шта, не можемо ми сви разговарати с њим; ја мислим, боље ће бити да се сви склоните и да мене оставите.

ПРОКА: Готово... Боље је да не види оволику гомилу.

АГАТОН: А уклонићу се и ја, нећу да изгледа као да сам га нарочито очекивао, него ћу ја после наићи као случајно.

ТАНАСИЈЕ: Јест, јест, да се разиђемо! (*Сви се разилазе у своје собе.*)

ПОЈАВА ХІ

ДАНИЦА, АДВОКАТ

АДВОКАТ (*долазећи споља с Даницом*): Где су, дакле, ти насељеници?

ДАНИЦА (*обучена је, пошто је дошла споља*): По собама.

АДВОКАТ: По којим собама?

ДАНИЦА: По свима, заузели су целу кућу.

АДВОКАТ: Хм! Нека врло занимљива породица.

ДАНИЦА: Вама је то смешно?

АДВОКАТ: Па и ви треба да се смејете свему томе: нема ту ничег трагичног.

ДАНИЦА: Али како да не, забога, кад се тетка просто разболела од једа.

АДВОКАТ: Умирите се, све ће бити у реду.

ДАНИЦА: Хвала богу!

АДВОКАТ: Предузећу одмах кораке, само право да вам кажем, мислим се на који начин. Најједноставније би било звати полицију и избацити их све.

ДАНИЦА: Немојте то, молим вас, било би исувише грубо.

АДВОКАТ: То и мене уздржава. То би био врло непријатан догађај: избацивање целе ожалошћене породице. Ко зна како би се то тумачило, наш свет је сентименталан.

ДАНИЦА: Не, не, никако полицијом; ако би имали какв други начин?

АДВОКАТ: Други би начин био када бих захтевао од суда да се одмах отвори тестамент.

ДАНИЦА: Ја сам чула да се мора чекати четрдесет дана до отварања.

АДВОКАТ: Да, то је била само покојникова жеља, али она нема основа у закону и не мора се испунити.

ДАНИЦА: Па зар не би ипак било боље испунити жељу покојникову?

АДВОКАТ: И ја не желим да је вређам, али је он сам предвидео овакву могућност. У записнику на коме је изјавио жељу да се тестамент отвори после четрдесет дана, додао је и ово неколико речи: „сем ако старалац нађе за неопходно да другаче поступи”. Ја бих, дакле, могао наћи да оваква ситуација налаже неопходност и сутра би већ могао бити отворен тестамент.

ДАНИЦА: А шта би тиме учинили?

АДВОКАТ: Сазнало би се ко је наследник и тада би се сви остали разбегли.

ДАНИЦА: Би ли у том случају тетка и ја морали већ сутра да се селимо из стана?

АДВОКАТ: Мислим да то не мора бити још сутра, а, ко зна, можда се нећете морати ни селити.

ДАНИЦА: Како то?

АДВОКАТ: Па, рецимо, наследник вас не гони.

ДАНИЦА: Али би у том случају већ од сутра морали плаћати кирију. Тетка је водила бригу о кући а у накнаду за то имали смо бесплатан стан. Покојник нам је и

иначе врло много чинио, нарочито мени. Толико пута ме је обрадовао каквим даром; тако, често је сатима разговарао са мном, а једанпут, кад сам била болесна, није се мицао од моје постеље. То је био тако добар и племенит човек.

АДВОКАТ: Све ми је то познато, па стога ја и мислим да ће будући наследник имати пуно обзира према вама.

ДАНИЦА: Варате се! Они ме сви тако попреко и тако непријатељски гледају. Овде, међу њима, осећала бих се врло нелагодно. Хтела бих да се иселимо, иако би то тетки и мени донело тешке бриге.

АДВОКАТ: Зар је наћи стан тако тешка брига?

ДАНИЦА: Не то, али...Теткини приходи, једна скромна пензија, нису толики да могу покривати и кирију и одржавање куће. Морала бих се и ја постарати да штогод привредим. Збиља, би ли ме, у том случају, примили као чиновницу у вашој канцеларији? Макар то била и најскромнија плата, само да и ја што привредим.

АДВОКАТ: Примио бих вас врло радо.

ДАНИЦА (*радосно*): Је л' истина? О, како се радујем; а како ће се тек тетка обрадовати! Верујте, она је због те бриге и болесна. Она, истина, каже да је болесна од једа због овог чуда што се дешава по кући, али ја мислим да је она у ствари болесна због бриге која нас очекује. Смем ли да одем и да јој кажем ту пријатну вест да ћете ме примити за чиновницу; верујте, то ће бити као кад бих јој дала лек. Смем ли?

АДВОКАТ: Али смете, забога, ја остајем при речи коју сам вам дао.

ДАНИЦА (*необично задовољна*): Извините, молим вас; одмах ћу се вратити, али морам да тркнем до тетке да је обрадујем. Одмах ћу се вратити. (*Оде.*)

ПОЈАВА XII

АДВОКАТ, АГАТОН

АГАТОН (*најпре провири кроз врата, па кад види и увери се да је адвокат сам, излази*): Баш, једва сам чекао да останете сами. Имам важан разговор са вама.

АДВОКАТ: Утолико боље, јер и ја имам са вама важан разговор.

АГАТОН: Е, то ми је мило. Нас двојица и треба да разговарамо о свему, јер једино смо ја и ви онако људи од закона.

АДВОКАТ: Ви сте, дакле, човек од закона?

АГАТОН: Како да не, забога; био сам двадесет и седам година срески начелник.

АДВОКАТ: О, па утолико боље; ви ћете умети да ми дате једно обавештење које ми је врло потребно?

АГАТОН: О, молим, врло радо!

АДВОКАТ: Јесте ли ви, као срески начелник, кажњавали случајеве кад стока, рецимо ждребе, нераст, јуне или магаре, уђе у туђу њиву?

АГАТОН: Како да нисам... кажњавао сам газду чија је стока, а газду чија је њива прегажена упућивао сам да премлати прошцем стоку која му је ушла у њиву.

АДВОКАТ: Добро, то је стока; не разуме ништа, а како би ви тек казнили људе, разумна, писмена створења, која уђе у туђе имање?

АГАТОН: А! Сад видим на шта ви навијате. Па јест, имате право. Кажем ја њима: ама, немојте, људи, то је противно закону, али они наврли.

АДВОКАТ: Па њима се, знате, и да опростити, али вама, ви велите да сте човек од закона.

АГАТОН: Јесам и, верујте, не бих никад ја то учинио. Где бих се ја огрешио о закон; не дај, боже! Али, видим, уселила се гомила у кућу, а нема ко да одржава ред, и онда шта сам могао? Ето само зато сам се и ја уселио, да одржавам ред.

АДВОКАТ: Па лепо, а кад би ви, као што сте већ били срески начелник, случајно, овога тренутка, били члан овога кварта, и кад бих ја дошао к вама и рекао вам: уселили се некакви људи у кућу о којој ја водим бригу – шта би сте ви на то урадили?

АГАТОН: Звао бих сместа поднаредника, дао му још једног жандарма и рекао бих му: иди тамо и растерај ону стоку!

АДВОКАТ: Значи, ја бих тако требао да поступим?

АГАТОН: Могли би, не кажем да не би могли.

АДВОКАТ: Е, али, видите, ја не желим и нећу тако да поступим.

АГАТОН: Сасвим, и не треба!

АДВОКАТ: Ја ћу сасвим друкчије.

АГАТОН: Баш сам радознао како мислите?

АДВОКАТ: Ја мислим ићи у суд и зхтевати да се још сутра отвори тестамент.

АГАТОН: Зар може?

АДВОКАТ: Зашто не би могло?

АГАТОН: А покојникова последња жеља?

АДВОКАТ: То је само жеља, уосталом, и сам тестатор је предвидео да се у случају, ако старалац нађе за неопходно, може и раније отворити тестамент.

АГАТОН: А је л' има нешто неопходно?

АДВОКАТ: Па шта хоћете неопходније но што се породица противзаконо уселила у кућу?

АГАТОН: Сасвим. И одиста, то би најбоље било да се још сутра отвори тестамент.

АДВОКАТ: То ћемо и учинити.

АГАТОН: А ми, је л' те, можемо до сутра остати овде у кући?

АДВОКАТ: Није ред, али најзад, један дан...

АГАТОН: Па јесте. Где да се крећемо и селимо за један дан, а право да вам кажем, била би и срамота од света.

АДВОКАТ: Добро, онда, останите до сутра!

АГАТОН: Е, то је лепо од вас! Ама, кажем ја њима: паметан је то човек тај адвокат, неће он терати у крајност. Знао сам ја то! Е, баш вам хвала у име целе породице.

АДВОКАТ: Молим. Саопштите, дакле, породици да ће се сутра отворити тестамент.

АГАТОН: Саопштићу ја то, не брините, али ако ми дозволите, хтео сам нешто онако сасвим издалека да вас питам?

АДВОКАТ: Питајте?

АГАТОН: Сазнаћу сутра, је л' те, па то не мења ствар хоћу ли сазнати данас или сутра, ал', знате, ја сам тако радознао, не могу да издржим до сутра.

АДВОКАТ: Шта то?

АГАТОН: Волео бих да знам шта ја наслеђујем?

АДВОКАТ: Па кад ме већ тако издалека питате, ево да вам издалека и одговорим. Ја не знам шта пише у тестаменту.

АГАТОН: Ех, не знате, па ви сте писали тестамент?

АДВОКАТ: Па зато га и не знам што сам га ја писао. Да га ја нисам писао, ја бих могао и рећи што, ал' овако...: АГАТОН: Ја, знате, полажем велике наде на тај

тестамент. Оно, и сви остали полажу велике наде, ал' ја мислим...

АДВОКАТ: А сви очекујете наследство?

АГАТОН: Па сви, дабоме, и сваки верује да је главни наследник.

АДВОКАТ: Па што се онда не погодите међ' собом?

АГАТОН: Како да се погодимо?

АДВОКАТ: Кад свако од вас верује да је главни наследник, значи да сви имате подједнака права; према томе, могли би лепо као фамилија, пријатељски и споразумно да поделите имање.

АГАТОН: Одиста, то би могли. А шта мислите, би ли то старатељски судија уважио, кад би се ми споразумели па му сутра рекли: ми смо поделили имање!

АДВОКАТ: Судија би уважио само оно што пише у тестаменту.

АГАТОН: Па зар у тестаменту не пише да се споразумемо?

АДВОКАТ: Ја не знам, али стрпите се до сутра, па ако тако пише, онда се споразумевајте. Нема смисла то раније да чините.

АГАТОН: Па јесте, право кажете.

АДВОКАТ: Немојте само заборавити да саопштите породици да је сутра отварање тестамента.

АГАТОН: Ама, како да заборавим? Само, морам то прво да саопштим мојој жени. Не знате ви како је она нестрпљива да чује шта смо разговарали ја и ви. Морам прво њој.

АДВОКАТ: Извол'те, извол'те.

АГАТОН (*оде*).

ПОЈАВА XIII

АДВОКАТ, ДАНИЦА

АДВОКАТ (*кад сагледа Даницу на задњим вратима*): Но, је л' се обрадовала тетка?

ДАНИЦА: Како да није?

АДВОКАТ: Само, јесте ли ви добро размислили о тој вашој жељи да будете мој чиновник?

ДАНИЦА: Не видим шта бих имала да размишљам.

АДВОКАТ: Ја сам, на пример, врло строг старешина.

ДАНИЦА: И ја сам врло савесна.

АДВОКАТ: Па онда, педантан сам.

ДАНИЦА: Ја сам на дужности врло тачна.

АДВОКАТ: Може се десити да гдекад будем и нервозан.

ДАНИЦА: Ја умем да будем врло уздржљива и стрпљива.

АДВОКАТ: Морам вам рећи да сам на послу и врло озбиљан.

ДАНИЦА: То ми нарочито импонује.

АДВОКАТ: Па то је одиста чудновато како се наше особине слажу и, тако рећи, допуњују се.

ДАНИЦА: Значи, дакле, да ме с поверењем можете примити у службу.

АДВОКАТ: Па ипак, ја имам једну особину или боље рећи: ману, која вам ни у ком случају не може бити угодна...

ДАНИЦА: А та је?

АДВОКАТ: Ја умем бити и љубоморан.

ДАНИЦА (*изненађено*). Љубоморан? (*Гледа га дуго у очи.*) Не разумем.

АДВОКАТ (*хтео би да забашури утисак*): Уосталом, то није тако важна околност; то се вас не мора тицати.

ДАНИЦА (*још увек под утиском*): Не разумем!

АДВОКАТ (*неспретно се извлачи*): Дакле... да... ја сам већ јавио породици; сутра се отвара тестамент и одмах затим ви ћете бити ослобођени брига.

ДАНИЦА: Па то ја, у оној радости, нисам ни казала тетки.

АДВОКАТ: Реците јој!

ДАНИЦА: Хоћу.

АДВОКАТ: Реците јој сад одмах, ја вас и иначе морам напустити. Морам још овог часа да предузmem кораке, да бих за сутра обезбедио отварање тестаментa. Довиђења, дакле! (*Полази.*)

ДАНИЦА (*пратећи га*): Довиђења!

ПОЈАВА XIV

АГАТОН, СИМКА, затим САРКА

АГАТОН (*долази из своје собе, за њим Симка*): Треба их све сабрати.

СИМКА: Па да зађемо по собама.

АГАТОН: Чек' да зовемо Сарку, нека их она сазове. (*Куца на Саркина врата.*)

САРКА (*долази*): Је л' ме зовеш, пријатељ-Агатоне?

АГАТОН: Не зовем те, него, рекох, имам важне ствари да саопштим фамилији, па не знам како да их сазовем на збор.

САРКА: Па нећеш ваљда да их ја сазовем? Нисам ја твој општински биров.

АГАТОН: Не можеш ни ти, дабоме; него кад би нешто навили будилник, па би се они сабрали.

САРКА: Не би се то тако чуло, боље би можда било кад би ти, Агатоне, ударао у служавник. То би се чуло те још како.

АГАТОН: Па јест, то би се чуло, али незгодно је.

САРКА: Е, па, ако ти је то незгодно, био си власт па си грлат; кад си се драо, цео те је срез чуо, е па запни и сад.

АГАТОН: Право кажеш! *(Метне шаке на уста и раздере се.)* Ој народе! Проко, о, Проко, Трифуне, Танасије, Мићо! Ој! ој! *(Јављају се један по један из својих соба и прибирају се.)*

ПОЈАВА XV

ПОРОДИЦА

ПРОКА: Шта је, побогу, Агатоне?

АГАТОН: Зберите се прво сви!

ТАНАСИЈЕ: Сви смо ту!

АГАТОН: Е, онда, седите, па ћу вам све по реду казати.

ПРОКА *(седајући)*: Јеси ли разговарао?

АГАТОН *(Пошто су сви поседали, а он остао на ногама)*: Разговарао сам, дабоме да сам разговарао и нисам завијао онако издалека као досад, него рекох: Ти знаш, синко, законе, али их знам и ја, па 'ајде да се понесемо. Те ти ја њему одмах онако од прве: захтевам у име целе фамилије да се одмах отвори тестамент.

ПРОКА и ТАНАСИЈЕ: А он?

АГАТОН: Море, да видиш, узврда се кад чу како је то онако... није да га молим, него захтевам, па поче да ми врда: те покојникова жеља, те четрдесет дана, те ово, те оно. Али ја њему: по закону не морам да чекам четрдесет дана и нећу да чекам! Тако ти ја подвикнем њему.

ВИДА и САРКА: А он?

АГАТОН: Поче он опет да врда; те параграф седамдесет други, те педесет шести, а ја њему: а сто четрдесет седми, а сто четрдесет седми, господине? Кад то чу, а он просто пребледе и збуну се.

ВИШЕ ЊИХ: Па?

АГАТОН: Виде он да са мнош не може лако изићи на крај и да му ништа не помаже врдање, па пристаде човек.

СВИ (*узбуђено*): Шта?

АГАТОН: Пристаде да се отвори тестамент.

СВИ: А!!!...

АГАТОН: Јест, јест, да се отвори тестамент.

СВИ: Кад?

АГАТОН: И ту поче да врда: па добро, господине Агатоне, можемо ових дана. Не, боме, подвижнем ти ја њему, него ја захтевам још сутра.

СВИ: Још сутра!

АГАТОН: Него шта!

ПРОКА: Па је л' пристао?

АГАТОН: Кад сам га дотерао уза зид, кад је видео да нема где, а он пристаде.

СВИ: Ама, сутра?

АГАТОН: Сутра, дабоме! (*Поносито.*) Ето, тако ја разговарам с адвокатима!

ПРОКА: А шта каже што смо се уселили?

АГАТОН: И ту је, видиш, било повуци-потегни. Запео он како немамо право. Вели: „Друго је то, господине Агатоне, да сте се ви сами уселили, али цела фамилија?”

ТРИФУН: Па сад већ остави то што је он теби казао, него шта си ти њему казао!

АГАТОН: А ја њему: нема закона који забрањује, нити има закона који прописује да се фамилија може уселити или не уселити у покојникову кућу. Па како нема о томе нарочитих, писаних закона, то се у овоме дабоме случају могу применити природни закони, а по природним законима фамилија има права да чува имовину свога преминулог члана.

ВИШЕ ЊИХ: Тако је!

АГАТОН: Па тако је, дабоме, али он, знаш како је, адвокатска посла, поче и ту да ми врда, док ја не подвижнух, ја се не селим из куће и нема те силе која ће ме избацити.

ПРОКА: Сасвим!

АГАТОН: Кад он то чу, а он попусти као удовица: „Па извол'те, господине Агатоне, па немојте се љутити, извол'те, седите у кући”.

МИЋА: Па седећемо, дабоме!

САРКА: Па, добро, је л' то ми нећемо никако више ни да се селимо?

АГАТОН: Е, па ти опет! Шта хоћеш, целог живота ваљда да седиш на балкону? Имамо право да седимо док се не отвори тестамент, а тада остаје овде онај који наследи кућу.

МИЋА: Разуме се!

САРКА: А мени се тако допада моја соба.

ТАНАСИЈЕ: Па кад си, Агатоне, већ тако прикљештио адвоката, зар ниси могао да припиташ и за оно?

АГАТОН: Које оно?

ТАНАСИЈЕ: Па оно како гласи тестамент?

ПРОКА: Па ето, чућеш сутра.

ВИДА: Ко ће жив до сутра издржати?

АГАТОН (*Танасију*): И по тој ствари сам га испитивао.

СВИ (*радознало се збирају*): Е???

АГАТОН: Јест, испитивао сам га.

ПРОКА: Па? Говори, брате Агатоне, говори!

АГАТОН: Ама, нека је он сто пута адвокат, стари сам ја иследник, не може он мени изврдати.

ПРОКА (*радознао, пргав*): Говори већ једанпут, кумим те богом!

АГАТОН: Почнем ја, знаш, с њим разговор о тестаменту, али онако издалека и вешто, да се он не сети. Велим ја њему: пошто сте ви писали тестамент, то све околности говоре да је вама тестамент донекле познат.

ВИШЕ ЊИХ: А он?

АГАТОН: А он само гледа у земљу и ћути, не сме да ме погледа у очи, јер бих му ја из очију прочитао тестамент. Али, стари сам ја мајстор, не испуштам ситуацију кад је

једном шчепам. Окупим ти ја њега укрштеним питањима; па укрштена питања, па укрштена питања.

ПРОКА (*гори од нестрпљења*): Па одговори ли он?

АГАТОН: Одговори, али све онако, туц-муц, а ја опет навалих па укрштена питања, па укрштена питања, па укрштена питања, па укрштена питања.

ПРОКА (*очајно*): Па доста, бре брате, са тим укрштеним питањима!

САРКА: Даде ли ти бар какав укрштени одговор?

АГАТОН: Знаш како је, није ми одговорио, не могу рећи да ми је одговорио, али сам му извукао једну реч. А мени је доста једна реч, више ми и не треба. Што кажу, реци: „Оче наш” па ми је то доста да те отерам на робију. На основу једне једине речи ја изведем закључак.

ТАНАСИЈЕ: Па рече ли бар ту једну реч?

АГАТОН: Рече, дабоме!

ПРОКА (*дрекне*): Шта рече, побогу, човече!

АГАТОН: Није рекао отворено него завијено, али сам ја одмах извео закључак: да тестамент оставља породици да по међусобном споразуму подели имање.

СВИ (*велико изненађење*): Ау!!!...

АГАТОН: Он не каже да је тако, али мени је јасно као дан да је тако.

ТАНАСИЈЕ (*забринуто*): Па шта ћемо сад?

АГАТОН: Ја мислим, браћо и сестре, ми би за тај случај требали да будемо спремни.

ТАНАСИЈЕ: Како спремни?

АГАТОН: Па тако, да се споразумемо. Могли би овај наш скуп да претворимо у конференцију.

ТРИФУН: И, дабоме, ти да председаваш конференцији?

АГАТОН: Не морам ја, зашто ја? Ево нек председава Трифун. (*Седне.*) Он те ствари боље зна, ето нек председава он.

ПРОКА: Ти, ти, Агатоне!

СВИ: Па дабоме!

АГАТОН: Зашто ја, ето Трифун.

ТРИФУН: Де, немој бити накрај срца. Знаш боље, признајем ти, знаш боље.

АГАТОН: Е па, кад знам боље, а ти се не испречавај! (*Прошета значајно.*) Дакле, браћо, ми морамо бити спремни за случај да у тестаменту пише да извршимо деобу међусобно и по споразуму. Кад нам сутра старатељски судија прочита: остављам све своје имање својој породици с тим да га она по међусобном споразуму подели, ми морамо одмах одговорити: ми смо се споразумели!

СВИ: Тако је! Сасвим! Тако је!

АГАТОН: Е, видите, то би имали још сад да решимо.

ТАНАСИЈЕ: А како мислиш да би се то могло?

АГАТОН: Ево како: да се прво ми лепо, поштено и братски поделимо у ближе и даље рођаке.

САРКА: Ето ти сад, како то може кад смо сви блиски род?

АГАТОН: Нисмо. Ето, прва ти ниси блиска.

САРКА: А по чему опет нисам ја?

АГАТОН: По томе што ниси!

САРКА: А ти си близак?

АГАТОН: Близак сам, дабоме.

САРКА: Како ти, тако и ја.

АГАТОН: Е, није тако, Сарка. Ниси блиска; ниси блиска ти, није близак ни Прока, није близак ни...

ПРОКА (*плане*): Шта је?

СИМКА: Па зато, Проко, што си ти род по твојој првој жени.

ПРОКА: Да сам ја род по мојој првој жени, не би моја друга жена толико плакала за покојником.

ВИДА: Па, право да ти кажем, Проко, ми се баш сви и чудимо што се твоја Гина толико уби плачући.

ГИНА: Зато, ако хоћеш да знаш, што искрено жалим, а не као ви.

САРКА: А што па као ми?

ГИНА: Метнули сте црнину на себе само због тестаментa, а овамо ниједан ни сузу не пусти.

СИМКА: Знамо ми, Гино, пошто је литар твојих суза.

ГИНА: Ију! Е, јеси чула!

ТРИФУН: Агатоне, брате, јеси ли ти председник овога збора или ниси? Ако ти пустиш жене да се објашњавају, онда никад нећемо доћи до споразума.

АГАТОН: Право кажеш, запеле као да је ово скупштина каквог женског удружења. Да наставимо ми; где оно бесмо стали?

ПРОКА: Ја нисам свршио своју реч.

АГАТОН: Е па, 'ајд' говори!

ПРОКА: Не говорим ја напамет да сам близак род, него имам и доказе. *(Вади један велики табак хартије из џепа.)* Ово су документа!

АГАТОН: Је л' крштеница?

ПРОКА: Није крштеница, ал' ево, погледај! *(Развија табак.)*

АГАТОН *(загледа)*: Па то некакав план?

ТРИФУН: Па Прока је архивар у општинском катастру, па зна ваљда да прави планове.

АГАТОН *(загледа)*: Па то си ти израдио катастар наше фамилије?

ПРОКА: Није катастар, него стабло; је л' видиш ово стабло?

АГАТОН: Видим, па шта?

ПРОКА: Е, то стабло, то је покојник.

АГАТОН: Ама, покојник Мата?

ПРОКА: Јесте!

АГАТОН: Може бити, јер и покојни Мата је био тако нешто мало накрив.

ПРОКА: А видиш ли ову грану овде?

АГАТОН: Видим!

ПРОКА: То је покојни чика Риста Николић.

АГАТОН: Кој' чика Риста?

ПРОКА: Ујак покојног Мате.

АГАТОН: А, онај, знам! Па?

ПРОКА: Е, видиш, тај чика Риста имао је четири сина: Спиру, Бошка, Тасу и Мику. То су, видиш, ове четири гране што иду наниже.

АГАТОН: Видим!

ПРОКА: А видиш ли ову грану што виси од Мике наниже?

АГАТОН: Видим, па шта?

ПРОКА: То сам ја.

АГАТОН: Ти?

ПРОКА: Јесте, јер ја сам Микин син.

АГАТОН: Е, ако си ти то што висиш о овој грани, онда да знаш, на ниске си гране спао.

ПРОКА: Ето, зар то није јасно као дан? То су документа, брате!

САРКА: Ако је по томе, Проко, висим и ја ваљда на некој грани, а не само ти.

ТРИФУН: А како би било да нам Агатон прво објасни по чему је он тако близак род?

АГАТОН: Моје се зна.

ГИНА, ПРОКА, ВИДА, ТРИФУН и САРКА: Па да чујемо?

АГАТОН: Ама, ако се почнемо бавити тако разним детаљима, ми никад нећемо стићи до краја: него да одмах пређемо на ствар; да ми извршимо деобу наследства пријатељски и братски, као што и доликује једној овако отменој фамилији.

ПРОКА: Па 'ајде реци како, де да те чујемо!

АГАТОН: Ево, да почнемо од Сарке.

САРКА: Ама, што ти увек од мене почињеш?

АГАТОН: Па тако некако, увек ми се нађеш под руком. Да почнемо, дакле, од Сарке. Шта њој треба: једна гуша, једна душа!

САРКА: Немој ти мени мерити ни по гуши ни по души, него што је право.

АГАТОН: Морамо водити рачуна и о потребама. Друкчије су, на пример, твоје потребе, а друкчије су моје.

САРКА: Гле, молим те!

АГАТОН: Да кажеш да јој треба спрема за удају, па 'ајд, 'ајд'! Али то јој не треба. Двапут се удавала, па доста јој је то.

САРКА: А по чему доста? По чему ти то мени мериш је ли ми доста или није? Ја најбоље знам да л' ми је доста.

АГАТОН: Друго је то да има деце, али ето, ни то није била кадра.

САРКА: Ето ти сад опет! Ију, још ће ми изнети да нисам била кадра. А по чему нисам била кадра?

АГАТОН: Па ето, имала си два мужа па ништа.

САРКА: Имала сам, то је истина, али шта сам ја крива што нисам имала кад? Шта сам поживела са првим мужем? Две године!... а са другим три и седам месеци, а то, брате, часком прође, немаш кад ни родити. Нисам имала времена, а не што нисам била кадра. Али што ти мени децу, немаш ни ти деце, па шта?

АГАТОН: Ама, не пребацујем ти ја, него велим: да имаш деце, могли би ти и што више дати, овако, ја мислим, доста ти је пет хиљада динара у новцу и све кујнско посуђе.

САРКА: Ију, ију, ију, срам те било, Агатоне! Како ти то мени као да ја просим од вас! Ја не просим, него тражим оно што ми припада.

АГАТОН: Па добро, де, ево даћемо ти и онај сребрни будилник. Ето!

САРКА: Узми га ти, Агатоне, па га метни на сребрни послужавник, лепше ће стајати.

ТАНАСИЈЕ: Јест, одиста, Агатоне, ти то некако онако одока мериш.

АГАТОН: Ама, чекај, брате! Ја то износим више онако, као предлог. После можемо разговарати о томе, па негде скресати, а негде и додати погдешто. Будите само стрпљиви!

ВИДА: Па 'ајде да чујемо даље.

АГАТОН: Овоме Проки и његовој Гини да се да она покојникова њива у Малом Мокром Лугу и десет хиљада динара у готовом.

ПРОКА (*скочи*): Охо! То ти задржи себи, а ја хоћу мој део.

АГАТОН: Па то ти је део!

ГИНА: Зар она прљуша њива која не вреди ни луле дувана. Гле ти како он то нама!!--

ПРОКА: Ја тражим да Агатон прво каже шта он тражи; да чујемо шта он мисли да њему припада?

СВИ (*сем Симке*): Јесте, то да чујемо!

ПРОКА: Хоћемо да чујемо, па према твојој мери себи да одмеравамо.

АГАТОН: Ја мислим, брате, прво вама да поделим, а мени шта остане.

ПРОКА: Па јест, шта остане. Нама њиве у Мокром Лугу и кујнско посуђе и по две-три хиљаде динара, а теби шта остане. Хоћемо прво да чујемо шта ти мислиш да теби припада?

СВИ: Да чујемо! Да чујемо!

АГАТОН: Па добро, ево да вам кажем! С обзиром, дакле, на то што сам најближи рођак...

ВИШЕ ЊИХ: Е, то ћеш извинити! По чему то?

АГАТОН: Добро, 'ајде онда овако: с обзиром на моје родбинске везе с покојником, с обзиром на то што сам ја шеф фамилије...

ТРИФУН: Гле сад опет, а по чему си ти шеф фамилије?

АГАТОН: По томе што сам ја у име фамилије разговарао са адвокатом, а ниси ти! Дакле, ако хоћете, слушајте: с обзиром на родбинске везе; с обзиром на то што ја представљам фамилију; с обзиром на моје личне и опште народне потребе; с обзиром на све околности и прилике у овоме даноме тренутку, ја мислим да би мени на првом месту припадала ова кућа.

СВИ (*општи узвик*): Уа!!!...

АГАТОН: Чекајте: ова кућа са целокупним намештајем рачунајући ту и будилник...

САРКА: И будилник и служавник и све остало.

АГАТОН: Јест, и све остало. Затим...

ТРИФУН: Како, зар још!

АГАТОН: Па још, него шта?

ПРОКА (*Трифуну*): Пусти га молим те, да га чујемо.

АГАТОН: Затим, мени би имали припасти и они дућани на Теразијама.

СВИ: Уха!!!...

АГАТОН: Није то све!

ТАНАСИЈЕ: Па није, дабоме!

ПРОКА: Тај не уме да стане!

АГАТОН: А затим и виноград са вилом на Топчидерском брду.

СВИ: Уха!

ТРИФУН: Како би било и акције Народне банке?

АГАТОН: Па и акције Народне банке, него шта!

ПРОКА: А мени њива у Малом Мокром Лугу?!

САРКА: А мени кујнско посуђе?!

МИЋА: А ја, ја као и да не постојим?

АГАТОН: Па и не постојиш, брате!

ТРИФУН (*Мићи*): Не постојиш, разуме се! Зар теби није јасно да овде само Агатон постоји?

ТАНАСИЈЕ: Ваљда сам ја пречи од једног Агатона.

СИМКА: Само ти, Танасије, ћути!

ВИДА: Ју, а што он па да ћути?

ПРОКА: Браћо и сестре, зар ви не видите да ово није фамилијарни споразум и договор, него пљачка?

САРКА: Пљачка, дабоме. Он акције Народне банке, а мени кујнско посуђе.

ТРИФУН: Нисмо ми 52.374 среских становника, па да нам Агатон подвикне: „Мирно!”, а ми да станемо у фронт и да трепћемо. *(Од ових Трифунових речи па до свршетка сцене, дијалог тече врло нагло и живо, упада се у реч, говори се једновременно, прекидају се говори, пење се тон и настаје све јаче узбуђење, да би се завршило бурним сукобом.)*

ТАНАСИЈЕ: Сви смо ми овде једнаки!

ПРОКА: Не признајем договор, не признајем шефа фамилије, не признајем тестамент, не признајем ништа и никога.

АГАТОН: И тебе нико не признаје!

ТРИФУН: То је пљачка!

МИЋА: И та је пљачка против мене уперена!

ГИНА: Хоће човек кућу и дућане!

САРКА: Велепоседник!...

ВИДА: А покојник га није ни гледао.

СИМКА: Није, него је тебе гледао, Видо!

ПРОКА: Не пристајемо на споразум!

ТАНАСИЈЕ: Сваки ће да брани своје!

АГАТОН: Е, онда вам не дам ништа!

СВИ *(гневно)*: Ко не да? Ко си ти?

АГАТОН *(шчепа столицу)*: Не приближуј се!

ПРОКА: Он хоће да се бије! *(Шчепа и сам столицу.)*

ТРИФУН: Не дајмо се!

СВИ *(се ухвате за столице и друге предмете, заузимају насртљив став, жене вриште, Мића се попео на сто и умирује млатарајући рукама. Узносе се столице и спушта се завеса).*

Завеса

ТРЕЋИ ЧИН

Иста соба.

ПОЈАВА I

ПОРОДИЦА, без АГАТОНА и САРКЕ

(шта утученост и потиштеност. Седе раширкано свако засебно

и једно другом окренуло леђа. – Прока, очајна лица, нервозно шета са забаченим рукама на леђима; Гина везала главу преко чела и укће; Симка наслонила главу на обе руке; Вида окренула свима леђа и сама са собом разговара као да неком чита лекцију; Мића се увалио у фотељу, рукама загрлио колена и глупо гледа у таван; Трифун узјахао столицу и наслонио чело на наслон од столице; Танасије, очајна лица, пише и брише нешто на парчету хартије.)

ПРОКА (*после извесне паузе*): Мој брате, мој брате, ко се овоме надао?

СИМКА: Овако изиграти фамилију!

ТАНАСИЈЕ: Изиграти? Није изиграти, него подвалити. Ово је просто подвала са покојникове стране.

ВИДА: Још кад смо стајали пред вратима старатељског судије, мени заигра лево око, а мени лево око никад не игра на добро. А кад судија поче да ломи печате на тестаменту, а мене као да нешто штрећну; ју, рекох у себи, ово није на добро!

ГИНА: Јадно ти добро!

МИЋА: Сад сви тако, а тамо, код судије, сви сте ћутали.

ТРИФУН: Па не знам шта смо могли?

МИЋА: Могли сте да протестујете, као што сам ја.

ТАНАСИЈЕ: Шта си ти?

МИЋА: Рекао сам отворено: Не признајем тестамент.

ТАНАСИЈЕ: Па шта?

МИЋА: Па то, и рекао сам још: Ми протестујемо и ми ћемо повести парницу за обарање тестамент.

ТРИФУН: Па јест, каква би то фамилија ми били кад не би обарали тестамент?

ТАНАСИЈЕ: Па неће ваљда туђин да га обара?

МИЋА: И ја мислим да ми не треба да оклевамо, него још данас да уложимо жалбу и да отпочнемо парницу.

ПРОКА: Чекајте, људи, док дође Агатон. Он је остао у суду да препише тестамент.

ТАНАСИЈЕ: Шта има да га преписује; сваки од нас зна шта је добио.

ПРОКА: Ама, није због нас, него због адвоката, јер он ће после из суда отићи доктору Стојановићу, то је за те ствари најчувенији адвокат, па ће њему да повери парницу, али не може с адвокатом разговарати без преписа тестамент.

ТАНАСИЈЕ: Јест, чуо сам за тога Стојановића.

ПРОКА: То је најчувенији адвокат за обарање тестамент. Одличан правник. Или прогласи покојника за лудог или измисли фалсификат или просто украде тестамент. Кажем ти, одличан правник.

ТАНАСИЈЕ: Најбоље би било кад би покојног Мату огласио за лудог. Јер, молим те, зар то није лудо да он мени остави 5.000 динара. Замисли 5.000 динара!

ВИДА: Као да смо ми просјаци.

ТАНАСИЈЕ: Пет хиљада динара. Чудна ми чуда 5.000 динара. Зна ли он кад сам ја предавао кључеве Трговачком суду да су моји дугови износили 460.000? То су, видиш суме с којима ја радим, а не 5.000 динара.

ТРИФУН: Као да је Агатон диктирао тестамент.

СИМКА: Не греши душу, пријатељ-Трифуне. Да је он диктирао, издиктирао би себи нешто више, а не само 5.000 динара.

ТАНАСИЈЕ: Доста је Агатону и толико.

СИМКА: Е, а по чему њему доста, а теби није?

ТАНАСИЈЕ: Друго је Агатон, а друго ја.

СИМКА: Гле, молим те!

ТАНАСИЈЕ: Мени је то наследство била једина нада. О тој карти ми је висила сва судбина!

ТРИФУН: Не треба никад све на једну карту сецовати.

ТАНАСИЈЕ: Мислио сам да се извучем из стечаја и кредиторима сам обећавао да се стрпе док умре Мата, а он пет хиљада динара.

ПРОКА: Опет, то је некако округла сума.

ТАНАСИЈЕ: Ама, каква округла сума; пет хиљада, округла сума!

ПРОКА: Рецимо. Али замисли мени 3.000, три хиљаде! Па то је ужасно!

ГИНА: То таман колико свећу да му упалимо.

МИЋА: А шта ја тек да кажем? Две хиљаде динара. Па то није довољно ни за напојницу судским послужитељима. Ја то сматрам просто као увреду.

СИМКА: И коме остави? Коме?... Једној... не знам како да кажем?

ГИНА: Кажи, сестро, кажи!

СИМКА: Да остави једној ванбрачној девојки.

ТРИФУН: Па оставио је и цркви и просвети.

СИМКА: Оставио је нешто, колико реда ради и да покрије срамоту, али све остало њој: кућу, виноград, дућане, акције, готовину, све, све њој.

ГИНА: Све, боме!

ВИДА: И зар може то по закону, пријатељ-Проко, да се оставља ванбрачној деци?

ПРОКА: Е, видиш, и ту нам је покојник подвалио. Без знања фамилије он је имао ванбрачну ћерку.

СИМКА: И није га срамота било да јавно у тестаменту каже да има ванбрачну ћерку.

ГИНА: И видите ли ви само како се и та девојка претварала пред нама?

ТАНАСИЈЕ: А не, ту не треба грешити душу, она није ништа знала. Зар нисте видели како паде у несвест?

ГИНА: Чудна ми чуда, и ја бих пала у несвест да сам све наследила.

МИЋА: Ја сам потпуно уверен да она ништа није знала.

ВИДА: Боже мој, како је он то све вешто крио!

СИМКА: Ја мислим да ми тај тестамент можемо оборити, јер она је незаконита ћерка, а ми смо законити рођаци.

ВИДА: Па оно, ако има бога и правде божје, тако би требало да буде.

ТАНАСИЈЕ: И онда, 'ајде њој, што кажу: ћерка му је, па каква је да је, али што остави цркви и просвети толике паре? Зар није боље било да се ја извучем из стечаја? Црква и просвета нису под стечајем.

ГИНА: Па јест, пријатељ-Танасије, ал' опет, што кажу: боље цркви и просвети него једној незаконитој девојци.

МИЋА: Збиља, и мени то не иде у главу да та девојчица, која је ипак врло лепа, уједанпут сад постаје богата наследница, а ја да примим легат од две хиљаде динара.

ВИДА: Рекох ли ја вама; ова девојка личи на покојника, а ви сви на мене: „Уа!” као да сам богзна шта казала. А ова Гина се чак и заплакала што вређам покојника.

ГИНА: Па личи, дабоме да личи. Видела сам ја то одмах, ал' нисам хтела да говорим из поштовања према покојнику.

ПРОКА: Ето ти шта ти вреди то твоје поштовање; оставио ти из поштовања три хиљаде динара, као просјаку.

ГИНА: То нек остане њему за парастос; таман да се плате три свештеника, а не један, као што му је његов старалац платио.

СИМКА: Како, зар нећеш да примиш те три хиљаде?

ГИНА: Па примићу, није да нећу примити, али му нећу казати хвала; нити ћу му отићи на парастос; нити ћу му пожелети лаку земљу.

ВИДА: Ни ја, боме!

ГИНА: Уосталом, ја се толико и не љутим; није да кажеш да сам му род неки па да ме је жао.

ТРИФУН: Како ниси род?

ГИНА: Па тако, род му је прва жена Прокина, а не ја.

СИМКА: Па за чији се ти рачун, бога ти, толико исплака?

ГИНА: За Прокин рачун.

ТРИФУН: Па добро, Проко, а стабло, а гране?

ПРОКА: Оно је, знаш, цртао неки Рус, цртач у Катастру; цртао је своје стабло, јер је праунук кнеза Бељајева, па је узео његово стабло, избрисао сам кнеза Бељајева па метнуо покојног Мату; а ту где ја висим, висио је унук кнеза Бељајева.

ТРИФУН: Е, ето ти сад, кад ти хоћеш да висиш на туђем грању.

ПРОКА: Бар да сам се помогао!

ТРИФУН: Па знаш како је, покојник је ваљда мислио: доста је овом кнезу Проки Бељајеву 3.000 динара, па ти толико одредио.

ПОЈАВА II

САРКА, ПРЕЂАШЊИ

САРКА (*обучена у упадљиво црвену или шарену хаљину, под шеширом окићеним цвећем или пантљикама*): Добар дан, ожалошћена породицо! Добар дан, шта ми радите, како сте?

СИМКА, ВИДА, ГИНА: Ју, Сарка?!...!

ВИДА: Шта ти би, бога ти?

САРКА: Како шта ми би? Нека тетка носи црнину, а не ја. Осам дана носим црнину за две хиљаде динара, доста му је то!

ГИНА: Бога ми, Сарка, право и кажеш. Не знам зашто сам се и ја оцрнила, ваљда за његових тричавих 3.000 динара. Нисам ваљда луда...(*Скида црну мараму коју је носила око врата и вади један цвет из вазе па га задева у косу.*) Што каже Сарка, нека га жали тетка!

ТРИФУН: Море, жене, да нисте нешто преураниле? А ако Агатон сад дође и донесе нам вест да се адвокат примио да обори тестамент!

САРКА: А зар је мени тешко тркнути до куће па навући опет црнину?

ТРИФУН: А ти, Гино, само бациш цвет па удариш опет у плач.

ГИНА: Па јест!

САРКА (*женама*): Право да вам кажем, сестре, ја сам на чистој штети кад носим црнину. Свако мисли да сам у жалости, па ме гледа с неким поштовањем. А што ће мени поштовање, марим ти ја за поштовање...

ВИДА: Па јест!

САРКА: Ето знам, кад сам била удовица са првим мужем, па тако, вртио се око мене неки млад професор, а ја још у црнини; па ми он каже: „Имао бих, госпа-Сарка, нешто да вам кажем, ал' не могу, јер поштујем вашу тугу!” Шта има ког ђавола да ми поштује тугу, да га пита човек. Ал' тако васпитан човек па поштује тугу!

ПОЈАВА III

АГАТОН, ПРЕЂАШЊИ

АГАТОН (*долази споља*).

СВИ (*опкољавају га радознало, управљајући му једновременно питања*): Дакле? Јеси ли био? Шта каже?

АГАТОН: Полако само, казаћу вам.

СВИ: Говори брже!

АГАТОН: Дакле, ствар је пропала!

СВИ (*разочарано*): Шта?!...!

АГАТОН: Ето, то што вам кажем.

ПРОКА: Ама, пропали смо?

АГАТОН: Пропали, дабоме!

СВИ (*тешко разочарани*): Ау!!!...

МИЋА: Ама, како то пропали, зашто пропали?

АГАТОН: Не можемо оборити тестамент.

ПРОКА: Ја то не разумем, зашто да не можемо?

АГАТОН: Зато, брате, што је тестамент на закону заснован и зато што постоји наследник који је на закону основан.

САРКА: Ама, зар ванбрачна ћерка па на закону основана?

АГАТОН: Каже адвокат: „Каж'те хвала богу што вам је оставио и то мало легата, јер и то је имао право да вам не остави”.

МИЋА: Добро, нека је и тако, али ја не видим зашто ми не би могли водити парницу?

АГАТОН: Можемо, ко каже да не можемо; можемо и платити адвоката и платити таксе, али, упамти, кад др Стојановић каже да нам ништа не помаже, онда знајте да нам ништа не помаже.

ПРОКА: Право да ти кажем, Агатоне, и мени то некако не иде у главу. Како то фамилија па да немамо право да оборимо тестамент? То не могу да разумем.

АГАТОН: Вели адвокат, нисмо непосредни наследници; кад би се јавио који непосредни наследник, тај би још могао.

ТАНАСИЈЕ: Не знам зашто, кобајаги, ја нисам непосредни наследник.

АГАТОН: Ниси, Танасије, па шта ћу ти ја. Није нико од нас. Ето узми ову Сарку, је л' она непосредна; није, и она је посредна.

САРКА: Шта сам ја?

АГАТОН: Посредна си.

САРКА: Ја те молим, Агатоне, престани једанпут да ми износиш такве ствари. Ја најбоље знам јесам ли посредна или сам непосредна.

АГАТОН: Ама, ти то не разумеш, то је правнички израз.

САРКА: Па кад је правнички, а ти га кажи Симки и Гини и Види, а немој мени да га пришиваш.

ПРОКА: Па добро, Агатоне, је ли адвокат прочитао препис тестаментa?

АГАТОН: Јесте, реч по реч.

ПРОКА: Па зар не нађе макар једну реч за коју би могао да се закачи?

АГАТОН: Не, него вели: „Дижите руке!”

ПРОКА: Ух, побогу, људи, баш нас покојник посече, просто нас посече!

ТАНАСИЈЕ: Мене и посече и сахрани. Можете, ако хоћете, сад доћи мени на парастос.

ВИДА: Ето ти, Агатоне, што ти нама причаш како је покојник био добар и племенит човек.

АГАТОН: Па оно сам говорио кад сам се надао, као и ви.

ТРИФУН: Море, какав поштен, знам ја добро његово поштење.

ТАНАСИЈЕ: Био је то, браћо моја и сестре моје, један обичан зеленаш. Замислите, од мене је наплаћивао камату.

АГАТОН: Море, од тебе – ништа; ако је и узео, није ти узео више од двадесет од сто, али другима је кожу драо, живима је кожу драо.

ТАНАСИЈЕ: И отимао је и закидао сиротињи.

ПРОКА: Нема тога који од њега није пропиштао.

ВИДА: Боме, тај није имао срца.

ГИНА: Ни срца ни душе.

ТРИФУН: Искрено говорећи, покојник је био права лопужа.

АГАТОН: Лопужа, дабоме, лопужа, бог нек му душу прости! Знам кад од онога грешнога Симе Јовановића наплати двапут меницу. Кука онај и преклиње, нија шала 22.000 динара. И платио човек, али му овај није вратио стару меницу па је извукао и наново тражи. Плаче човек, куне се, чупа косу, грува се у груди, али покојник ни да чује; вели му: плати!

ТАНАСИЈЕ: Знам, дођем код њега, као код рођака и као код човека, па му велим: немам, а он као разбојник дрекне: плати!

МИЋА: Молим вас, кад је он мене био кадар да одбије. Једанпут тако затребало ми је три-четири хиљаде динара. И замислите, он мени каже: не дам!

ТАНАСИЈЕ: А ми још запели јуче да га у сав глас хвалимо.

ПРОКА: Па знаш како је: друкче је било јуче, а друкче данас.

ТАНАСИЈЕ: Не видим зашто: покојник какав је био јуче такав је и данас.

ПРОКА: Јесте, не кажем да није, ал' јуче смо ми били друкчи!

ТРИФУН: Да ми је само знати на основу чега смо се надали, кад смо сви знали да је покојник прави поганац. Нисмо ничему ни требали да се надамо.

ТАНАСИЈЕ: Ја браћо, тврдим да је он нас опљачкао.

ТРИФУН: Ако вас је и опљачкао, он вас је бар за живота опљачкао, али мене је опљачкао после смрти. Онако мртав из гроба опљачкао ме је. Оставио ми као легат 3.000 динара и није га мрзело да у тестамент напише: „моме рођаку Трифуну Спасићу 3.000 динара коју је суму он већ примио по признаници од 14. фебруара прошле године.” Замолио сам га као човека да ми позајми 3.000 динара и он ми сад то дуговање оставља као наследство.

ВИДА: Ал' реците ви мени, молим вас, како тога човека није било срамота да јавно призна да има ванбрачну ћерку, па то је да се човек на мртвога згади.

САРКА: А, што се тога тиче, он није имао образа, и, ако ћемо искрено да говоримо, покојник је, бог нека му душу прости, у том погледу био права свиња.

СИМКА: Ију, Сарка!

САРКА: Јесте, јесте! Ето, нисам то хтела никад да вам говорим, али кад сам остала удовица од првога мужа, насртао је на мене. И ја му кажем: Како можеш, пријатељу Мато, тако што и помислити кад смо род? – а знаш шта он каже? Вели: „Ама, какав род, ти си мени девета рупа на свирали!” Замислите, безобразник један, он мени да каже да сам девета рупа.

МИЋА: Одиста, то је увреда!

ПРОКА: Овако красну фамилију да опљачка за љубав једног ванбрачног детета.

ГИНА: То му никад нећемо опростити!

САРКА: Па добро, пријатељу-Агатоне, зар наши закони признају ванбрачну децу? Ја знам да су ванбрачна деца онако нешто узгредно... онако, како да кажем... као кад је човеку пробушен џеп па уз пут испадне пара. Није да кажеш да је он хтео да остави пару на путу, него пробушен му џеп па испало.

АГАТОН: У старо, срећно време ванбрачна су деца сматрана као незаконита.

САРКА: Па зар су сад законита, побогу, брате?

АГАТОН: Нису, ал' се сад некако друкче сматрају. Био код мене један млад писар, тек свршио школу, па нашло се за плотом једно жгепче, подметнула га мајка. И знаш шта тај писар каже за то ванбрачно жгепче; вели: и то је члан друштва?!

ГИНА: Ију, а ког друштва?

АГАТОН: Шта знам ја?

САРКА: Па ваљда није певачког друштва?

АГАТОН: Није певачког, него, ето, они тако кажу: и он је члан друштва.

САРКА: Па то онда и ова Матина?

АГАТОН: И она је члан друштва!

САРКА (*крсти се*): Буди-бог-с-нама!

ВИДА: Па је л' ми сад ову девојку треба да сматрамо као своју рођаку?

СИМКА: Ију, зар ванбрачно дете па род?!

ПРОКА: Она је срамота за нашу фамилију.

ГИНА: Требало би сви да је презиремо.

ВИДА: Што се мене тиче, ја ћу окренути главу кад је сретнем.

АГАТОН: А што се мене тиче, ја ћу плунути кад је сретнем и, ево, дајем вам реч да ћу је у име целе фамилије плунути.

МИЋА: Ал' опет, кад се човек зрело размисли није она крива.

САРКА: Како да није крива, кад је ванбрачна? Она, да је нека честита, била би законито дете.

ГИНА: Сасвим!

АГАТОН: Ми као породица позвани смо да бар пред светом узмемо у заштиту свој углед у своју част, и ја предлажем да донесемо једну резолуцију којом ћемо се оградити од те девојке.

САРКА: Зашто ми да се оградимо, нисмо ми ванбрачни, нек се она огради.

АГАТОН: Не разумеш ти то, Сарка, нећемо се ми плотом оградити од ње, него ћемо је се одрећи.

САРКА: Е, то је друго!

АГАТОН: Објавићемо да је не сматрамо за род, да је се одричемо и презиремо је.

СВИ: Тако је! Пристајемо!

АГАТОН: И још да дамо овде поштену реч да ће свако од нас окренути главу кад је сретне.

СВИ: Тако је, пристајемо!

АГАТОН: И зато ја предлагем да се, у име протеста, одмах овог часа иселимо из куће.

САРКА: Ух, баш ме жао моје собе!

АГАТОН: Нећеш ваљда да дочекаш она да нас избацује, она?

ГИНА: Ију, зар би и то могло бити?

АГАТОН: Па, наследница је, има право.

ВИДА: Еј, тешко нама шта смо дочекали!

ПРОКА: 'Ајдемо, Гино! Нећу ваљда да чекам да ме таква једна незаконита женска избацује.

ГИНА: 'Ајде да скупимо ствари. (*Полазећи за Проком.*) Па одсад, кад ти који рођак умре, а ти се најпре добро распитај шта ти је оставио, па ме онда терај да плачем, а не овако, исплаках се бамбадава. (*Оде за Проком у собу.*)

ТРИФУН: Ја немам богзна колико ствари, тек 'ајде да их покупим (*Полазећи уз степенице.*) Оно што сам био дужан покојнику, поштено сам му платио, па одсад, кад ме види на парастосу, нека он мени упали свећу, а не ја њему. (*Оде.*)

ВИДА (*Танасију*): Па и ми ћемо ваљда?

ТАНАСИЈЕ: И ми, дабоме, само нешто се ја као домишљам.

АГАТОН: А шта?

ТАНАСИЈЕ: Кажи ти мени, Агатоне, има ли доказа да је то његово ванбрачно дете?

АГАТОН: Знаш како је, Танасије, код тих ствари доказ је дете. Ванбрачно дете је само по себи корпус деликти.

ТАНАСИЈЕ: Корпус деликти?

АГАТОН: Јесте!

ТАНАСИЈЕ: И мене један такав корпус деликти да избаци из куће?

АГАТОН: Може!

ПРОКА (*обраћајући се слици*): Пфуј, Мато, срам те било!

ВИДА: 'Ајде, бога ти, да не гледамо бар очима ово чудо!

ТАНАСИЈЕ: Хајде, дабоме! *(Одлазе у своју собу.)*

САРКА: А да ме пита човек шта ја чекам? Нећу ваљда седети овде да гледам у покојникову слику.

АГАТОН: Право кажеш, Сарка, треба да се растуримо сви.

САРКА: Одох ја да покупим свој прњице. *(Оде у собу.)*

АГАТОН: А шта ти, младићу, то рачунаш?

МИЋА *(који је издвојено седео и нешто бележио на једној хартијици)*: Баш нешто да вас упитам, пријатељ-Агатоне? Мени све изгледа да ја баш нисам тако близак род са покојником?

АГАТОН: Па и ниси.

МИЋА *(показује цедуљу)*: Ево, баш нешто рачунам, па излази да сам му седмо колено.

АГАТОН: Што каже Сарка, девета рупа.

МИЋА: Е, па онда, ја бих могао да узмем ову девојку за жену?

СИМКА: Ију, зар ову ванбрачну?

МИЋА: Па кад би се удала, она би била брачна.

АГАТОН: Па је л' малопре донесмо резолуцију да је плунемо?

МИЋА: Па ви који сте жењени можете остати при тој резолуцији, али ја...право да вам кажем, мислим се нешто: зашто би толико имање отишло туђину у руке? Зар није боље да остане у фамилији?

АГАТОН: Боље је, дабоме, и било би врло корисно кад би то имање некако прешло у твоје руке.

МИЋА: А после, право да вам кажем, ја морам да се оженим, јер од чега ћу иначе да живим?

АГАТОН: Право кажеш! Па добро, је л' ти то само тако планираш, или си већ нешто удесио са девојком?

МИЋА: Нисам удесио, све ми изгледа да ме та девојка нешто попреко гледа?

АГАТОН: Па гледај и ти њу попреко.

МИЋА: Е, да сам ја наследио, гледао бих је, ал' овако...

СИМКА: Па ти си се вазда вртио око ње?

МИЋА: Вртио сам се, ал' нисам ни слутио да ће она бити наследница; да сам то слутио, друкчије бих ја, овако ми изгледа да нећу успети...

АГАТОН: Ради шта знаш и умеш, немој ме питати, јер нас се та девојка не тиче.

МИЋА: А ја сам мислио да вас замолим да ми некако помогнете.

АГАТОН: Ја? Шта могу ја да ти помогнем?

МИЋА: Кад би хтели, ви би могли да обрлатите девојку.

СИМКА: Ето ти сад, откуд Агатон да обрлати девојку? Ко је то теби, бога ти, пријатељ-Мићо, рекао да је Агатон кадар да обрлати девојку?

АГАТОН: Прво и прво, драги мој младићу, ја ту девојку презирем, јер смо такву резолуцију донели; и ја не желим с том девојком ни да се сретнем, а камоли да разговарам. А друго, брате, откуд ја знам да обрлаћавам девојке?

МИЋА: Па не мислим ја тако, али били сте срески начелник, па рекох, вешти сте да се у свакој ситуацији снађете и да људе обрлатите.

АГАТОН: Друго је то, мој брајко, обрлатити онога што је у опозицији да пређе у владину странку. За то сам вешт, то је истина, ал' то је друго. Затвори човек дућан на време, а ти га казниш што је прековремено држао отворен; позовеш га на неко саслушање, напишеш позив, али му га и не пошаљеш, и онда, разуме се, не дође и ти га казниш за недолазак на позив; рекне у кафани: „О госпoде бoже!“ а ти га казниш за јавно псовање бога и богохуљење; рекне: „Тешка времена, бoме, ето не могу крај с крајем да саставим“, а ти га казниш за преношење узнемиравајућих гласова; плуне пред вратима своје радње, а ти га казниш за прављење ђубрета на јавном месту. И тако из дана у дан, док му не досади па дође и зацвили: аман! Тад му даш парче хартије па он лепо напише: „До данас сам припадао тој и тој партији, а од данас...“ и човек да'не душом. Ето, тако сам ја обрлаћавао, али не могу тако њу, ову девојку. Не тек да је казим што је плунула или што је прековремено држала отворен дућан.

СИМКА: Знаш шта, пријатељ-Мићо, ја ћу теби да кажем нешто. Припитај ти прија-Сарку, биће да она најбоље зна како се обрлаћавају мушкарци и жене.

АГАТОН: Ето, то ти сасвим паметно каже Симка. Припитај Сарку, нико ти боље то неће рећи од ње. А нас остави, не можемо ми разговарати с девојком коју презиремо. 'Ајде, Симка, да се ми спремимо па да што пре идемо из ове нечисте куће. *(Оде у своју собу.)*

ПОЈАВА IV

МИЋА, ДАНИЦА

МИЋА (*загледа опет у своју цедуљу*).

ДАНИЦА (*кад спази Мићу, осети се непријатно дирнута*).

МИЋА: О, драга рођако, хтео бих... управо у неприлици сам да ли да вам изјавим сажаљење или...

ДАНИЦА: Уздржите се; нису ми потребне никакве изјаве.

МИЋА: Да, најбоље је прећи преко тога. Живот је одиста тако чудан, тако пун изненађења.

ДАНИЦА: Да!

МИЋА: Ја, разуме се, делим са вама жалост као рођак или, ако хоћете право да вам кажем, ми нисмо тако близак род. Седмо колено. О, то је тако далеко да се може сматрати као и да нисмо род.

ДАНИЦА: Утолико боље!

МИЋА: Да, ја налазим да је с једне стране то много боље. И стога, видите, не као рођак, али као човек који вас поштује, који вам је пријатељски наклоњен, ја сам врло забринут вашом усамљеношћу. Вама предстоје толике бриге, а ви сте тако усамљени.

ДАНИЦА: И остаћу усамљена, мени је усамљеност тако пријатна.

МИЋА: Да, до извесног времена, то разумем. Али то не може увек трајати; рецимо, шест месеци, док траје прва жалост. Толико, шест месеци.

ДАНИЦА: Шест година!

МИЋА: Како?!...

ДАНИЦА: Шест година!

МИЋА: Шест година? Ко ће то жив дочекати?

ДАНИЦА: Шта дочекати?

МИЋА: Па ту, дугу жалост.

ДАНИЦА: Мени неће бити дуга.

МИЋА: Вама, али... И мислите ли ви за све то време трајања жалости да се не удајете?

ДАНИЦА: Свакако не, али не разумем шта се то вас тиче?

МИЋА: Па забога, тиче ме се као рођака.

ДАНИЦА: Рекосте да нисмо род.

МИЋА: Па нисмо, дабоме! Јер... наравно... ја не знам смем ли да будем искрен?

ДАНИЦА: Молим!

МИЋА: Ја бих, видите, желео да поправим извесну некоректност коју сам учинио према вама. Био сам неопрезан или, можда, чак и разуздан и чинио сам вам извесне предлоге на које нисам имао право. Ја вас молим да пређемо преко тога. Ја бих желео ту немилу ствар да поправим тиме што бих вас уверио да ја имам врло озбиљне намере, врло озбиљне намере.

ДАНИЦА (*изненађена*): Господине, зар ви не увиђате да ја нисам у положају да водим такве разговоре?

МИЋА: Ја сам само желео...

ДАНИЦА: Ако сте одиста желели да поправите своју некоректност и увреду, коју сте ми својим предлозима нанели, ви ћете то најбоље постићи ако узмете свој кофер и иселите се из ове куће.

МИЋА: Како? Да се иселим?

ДАНИЦА: Да!

МИЋА: То је ваша наредба?

ДАНИЦА: То је моја молба.

МИЋА: Испунићу вам је. Ја сам и без те ваше молбе пошао баш овога часа да узмем своје ствари, утолико пре сада. Само, једно бих вас молио: можемо ли и кад можемо наставити овај разговор?

ДАНИЦА: Кроз шест година, кад ме прође жалост.

МИЋА: То значи никада?

ДАНИЦА (*слеже раменима*).

МИЋА (*полазећи*): Онда... ако је тако... ја вас молим избришите ме потпуно из списка својих рођака.

ДАНИЦА: Учинићу тако како ви желите!

МИЋА (*оде уз степенице*).

ПОЈАВА V

ДАНИЦА, АГАТОН, СИМКА

АГАТОН (*кад спази Даницу, полети и загрли је, исто тако и Симка. Он вади мараму и брише сузе*): Драго, драго дете моје!

СИМКА: Слатка моја, рођена моја!

АГАТОН: Боже мој!...(Плаче.) Како су велике божије наредбе!

СИМКА: Гушим се, не умем да говорим, слатко моје дете!

АГАТОН: Кажем ја Симки: Ама, ова ми је девојчица нешто прирасла за срце.

СИМКА: И мени. Ама, чим сам те видела, а мени заиграло нешто овде. Боже мој, што ти је крв рођена!

АГАТОН: Осећао сам ја још од првога дана кад сам те видео! Сећаш се, Симка, кад сам ти казао: Осећам да ми је ово дете нешто блиско?

СИМКА: А знаш шта ја њему кажем, велим му: Као да ми је од срца отпала.

АГАТОН: Господе, господе, велика су дела твоја!

ДАНИЦА (*у немогућности је да се одбрани, јер је за све време једно од другогата отима и грли*): Али, молим вас!

АГАТОН: И баш кажем Симки: 'Ајде да се нађемо детету, па ми смо јој сад најпречи род. Где може она сама да изађе на крај са светом? И ево да ти кажем шта сам већ досад у твоје име учинио: наредио сам свима овима да се селе. Ти би имала невоље са њима, али ја умем и да подвикнем. Почели они мени: те ово, те оно, али ја њима: Јесте ли чули, немојте ви мислити да је ово дете без заштите док сам ту ја! Наређујем вам лепим да се одмах иселите!

ДАНИЦА: И иселиће се?

АГАТОН: Па они не би, али морају. Знају они добро да код мене нема шале. Скупио сам их све овде па им подвикнуо: мирно! а они стали у фронт па све трепћу. А ја онда њима: Хоћете ли лепим? Ако нећете, ја ћу окренути дебљи крај.

ДАНИЦА: Хвала вам!

АГАТОН: Нема ту хвала, то је моја дужност. Још кад сам обишао покојника за време боловања, осетио сам ја да он има нешто да ми повери и све се ломи: хоће ли, неће ли...

ДАНИЦА (*заплаче се*): Сиромах отац!

СИМКА: Бог да му душу прости!

АГАТОН: Какав честит човек; тешко ће се још један такав родити!

СИМКА: Тешко, бога ми!

АГАТОН: Па кажем ти... ломи се, а читам му из очију; хоће да ми каже: „Агатоне, ја пречег од тебе немам, остављам теби у аманет ово дете!” Није ми казао, али је јасно као дан да је то хтео да ми каже. Па хајд' сад, како да не послушаш и не испуниш покојникову жељу? Где бих ја тебе оставио?

ДАНИЦА: Али...

АГАТОН: Каже мени Симка: „То си, Агатоне, добро урадио што си тако строго наредио да се ови иселе из куће, а хоћемо ли и ми да се селимо?” Ама, како да се иселимо, кажем ја њој, где могу да оставим оно дете само? Рећи ћеш: има тетку, али тетка је тетка, а ја сам ја. Не може тетка трчати код власти, лепити на акта таксене марке, носити се с кирајџијама, свађати се с фамилијом. Не може она то, ми морамо остати у кући. Даница ће се и онако уселити у велику кућу, а ми ћемо у ону малу у дворишту, ону где ти сада станујеш, само да будемо ту, крај тебе да ти се нађемо.

ДАНИЦА: Ја не знам, морала бих о томе говорити с адвокатом.

АГАТОН: С адвокатом? Немамо шта да разговарамо с адвокатом. Уосталом, од данас, кад нам преда имање, он престаје бити наш адвокат.

ДАНИЦА: Па ипак, он се тако лепо понашао према нама, толико се показао пријатељ да ја не желим ништа да учиним пре но што се посаветујем с њим.

АГАТОН (*загледа је*): Па то овај... ти канда мислиш целог живота да се саветујеш са њим?

СИМКА: А зашто да не? Право да ти кажем, Агатоне, није то баш тако рђава прилика. Млад, вредан, озбиљан.

ДАНИЦА (*згранута*): Али шта ви то говорите; забога, шта ви то говорите?

АГАТОН (*Даници*): А право да ти кажем, није ни рђаво имати адвоката у кући. Кад имаш адвоката у фамилији, то ти је као да имаш револвер у кући.

ДАНИЦА (*очајно се брани*): Али не, забога, бе!

АГАТОН: И мени се, право да ти кажем, од прве тај човек допао.

СИМКА: Како да не? А били би одиста леп пар, особито леп пар!...

ДАНИЦА (*очајно*): Али ја вас молим, ја вас преклињем не говорите такве ствари!

СИМКА: Па ми, душо...

ДАНИЦА (*трпа прсте у уши*): Нећу да чујем, нећу ни речи да чујем!

АГАТОН: Само, знаш, да будеш паметна па да ти то мени оставиш. Ја ћу то са њим удесити. Ти ништа да се мешаш, ја ћу то да удесим.

ДАНИЦА: Али, забога, прекините, ја вас молим, прекините! Ко је то казао; ја вам нисам ништа казала; мени није до тога! Мени није до тога! (*Побегне.*)

СИМКА: Што отера, море, дете?

АГАТОН: Па застидела се, ред је да се застиди. И ти си се некад стидела.

СИМКА: Згодно ти, ово, Агатоне, што се направисмо род.

АГАТОН: Па род смо; истина, ванбрачни род, али шта се то мене тиче. Зашто да ја окрећем главу од девојке кад је наследила толико имање? Боље ми је да сам род с њом него са Проком и Гином.

СИМКА: Па боље, дабоме!

ПОЈАВА VI

АДВОКАТ, ПРЕЂАШЊИ

АДВОКАТ (*долази споља*): А! Гости су још овде?

АГАТОН: А, не! Растерао сам их ја све. Ено их по собама, пакују се. Рекао сам им одлучно: Незаконито сте ушли у кућу, немојте незаконитим средствима да вас избацујемо, него 'ајде свако својој кући!

АДВОКАТ: То сте добро урадили.

АГАТОН: Умем ја то, а и морам се наћи при руци нашој рођаки. Она је добра и скромна девојка, не би она умела да се носи са алама и вранама, а тетка је стара, слаба, није то за њу.

АДВОКАТ: Па да!

АГАТОН: Стога смо се споразумели: она да се усели у ову велику кућу, а ја са Симком у ону њихову, малу; да будемо ту, да им се нађемо.

АДВОКАТ: А то сте се већ споразумели?

АГАТОН: Па да. Она је, додуше, рекла да ће разговарати са вама, али ја не видим шта има ту да разговарате. То је тако проста ствар; не могу тек две женске остати саме у оволикој кући. Друго је то доцније кад се ви уселите у кућу.

АДВОКАТ (*изненађен*): Како: кад се ја уселим у кућу!

АГАТОН: Па доцније, има дотле времена.

АДВОКАТ: Али, молим вас, објасните ми како то мислите: кад се ја уселим у кућу?

АГАТОН: Па не мислим ја онако да се уселите, него кад се венчате.

АДВОКАТ: Ко да се венча; с ким да се венчам?

АГАТОН: Па да се венчате; разуме се, не са Симком.

СИМКА: Ју, црни Агатоне!

АДВОКАТ: Молим вас, будите јаснији. Ја желим да знам шта ви то говорите; о чему говорите; с киме да се венчам?

АГАТОН: Па мислим са овом нашом рођаком.

АДВОКАТ: Али како можете, како смете, ко вам је то казао?

АГАТОН: То се не казује; то се онако позна. О, имам ја за то добар нос.

АДВОКАТ: Али, по чему сте ви то могли закључити? То је глупост, то је ваша измишљотина. Ни по чему ви нисте могли тако нешто закључити.

СИМКА: Е, па позна се то, господине. Ето малопре кад смо с њом говорили о томе, поцрвене дете као кувани рак.

АДВОКАТ (*згранут*): Како, ви сте говорили с њом о томе?

АГАТОН: Разуме се!

АДВОКАТ: Али ко вас је овластио да водите такве разговоре?

АГАТОН: Што да ме овлашћује ко, кад је то моја дужност и брига?

АДВОКАТ: Ја вам забрањујем, господине, да водите такве разговоре!

АГАТОН: Па ја...

АДВОКАТ: Ја вас молим ни речи више!

АГАТОН: Сасвим! Симка, пази о томе ни речи више; кад буде време, ја ћу то већ...*(Адвокату.)* Оставите ви мени, кад буде време, ја ћу већ...

АДВОКАТ: Разумите већ једанпут, господине, не остављам ја вама ништа. И не мислим ја на тако што, разумете ли, и не мислим! *(Шчена се за косу.)* И још и њој сте говорили; могу мислити колико је то увредило у тренутку највеће жалости. Ви јој се морате извинити... не, не, ја ћу јој се извинити, ја ћу јој се извинити.

АГАТОН: Али немате шта, ја сам то врло пажљиво, родитељски.

АДВОКАТ: Не, не, ја јој се морам извинити. Не бих хтео да она помисли још...

АГАТОН: Добро, нека тако буде! Иди, Симка, зови девојку. Реци јој да дође овамо, ал' немој јој о тој ствари ништа говорити; то ћу већ ја.

СИМКА *(оде)*.

АДВОКАТ: Али нећете, забога; јесам ли вам рекао: нећете ништа и никад говорити о томе.

АГАТОН: Па да, док траје жалост.

АДВОКАТ: Ви ме већ изводите из стрпљења! Ни кад престане жалост, разумете ли, ни кад престане жалост. Ја се уопште нећу женити, не мислим се женити.

АГАТОН: Нисам се ни ја мислио женити, али знате како је. Иде човек равним путем, иде, иде, иде, па кад се најмање нада, нагази на камен и спотакне се. Тако сам се и ја, видите, спотакао о ову моју Симку.

АДВОКАТ *(не слушајући га)*: Да, да...

АГАТОН: Човек не зна шта га чека у животу.

ПОЈАВА VII

СИМКА, ДАНИЦА, ПРЕЂАШЊИ

АГАТОН: 'Оди овамо, дете, треба да проговоримо са господином адвокатом.

АДВОКАТ: Немамо шта да проговоримо; имам само да се извиним госпођици.

ДАНИЦА: Мени?

АГАТОН: Да, ја сам, знаш, разговарао са њим о оној ствари.

АДВОКАТ: Али, господине, ја вас молим ућутите. Разумете једанпут, ни речи више! (*Даница.*) Господин је узео себи слободу да, ни од кога овлашћен, говори о извесним стварима.

ДАНИЦА: Ја сам господина молила да ме поштеди.

АДВОКАТ: Ја не бих желео да ви то можда тумачите... господинов разговори немају никакве везе са мном; ја сам далеко од тога и ја сам господина молио да ми не помиње такве ствари, али изгледа ми да господин не увиђа...

АГАТОН: Увиђам, како да не увиђам, и нећу више ни проговорити. Ја сам то само онако: она ми је род, а остала сама девојка, а ви сте честит, млад човек, а видим допадате јој се.

ДАНИЦА (*очајно*). Али ко вам је то казао?

АГАТОН: А видим и она се вама допада.

АДВОКАТ: Господине, ја то вама нисам никад казао.

АГАТОН: Па рекох... ал' ето, и сам увиђам да нема смисла говорити за време жалости. Симка, ни речи више о томе!

СИМКА: Боже, сачувај!

АГАТОН: А на мене немојте се љутити, то су моје добре намере, моје родитељске бриге.

АДВОКАТ (*окреће му леђа, Даница*): Потребни су ми, госпођице, извесни подаци које ми тражи старатељски судија. Ви ми их, вероватно, неби могли дати, али госпођа тетка... Молим вас, дакле, да пређемо на тај разговор.

АГАТОН: Најбоље је да пређемо на тај разговор.

АДВОКАТ: Би ли могли звати госпођу тетку?

ДАНИЦА: Она је слаба, ако би били добри да пређемо тамо, к њој?

АГАТОН: Па да, можемо тамо прећи.

АДВОКАТ (*Агатону*): Ви нам нисте потребни.

АГАТОН: Молим, како ви кажете. Уосталом, ја сам ту, па кад вам устробам, а ви ме зовите.

АДВОКАТ (*полазећи за Даницом*): Будите спокојни, нећемо вас узнемиравати.

АГАТОН (*кад су Даница и адвокат већ на вратима*): А, овај, по оној ствари немојте ништа говорити пред тетком; то оставите мени.

АДВОКАТ (*врати се узбуђен*): Али, господине, хоћете ли већ једанпут умукнути!

АГАТОН: Па да, зато баш и кажем: не треба говорити о томе!

АДВОКАТ (*диже очајно руке и одлази*).

ПОЈАВА VIII

АГАТОН, СИМКА

АГАТОН: Виде ли ти, Симка, како ја удесих ствар? То ти је оно што кажу: треба умети. Не вреди ти знање без умења.

СИМКА: Ама, изгледа ми да се они срде кад им споменеш.

АГАТОН: Па срде се, дабоме, такав је ред. И ти си се бајаги срдила кад су ти мене поменули, иако ти је у души било мило.

СИМКА: Велим, знаш, да нешто не покваримо.

АГАТОН: Остави ти то мени. Знаш ме ваљда; ништа ја до данас нисам покварио. Покварио сам, то јест, изборе кад нису били по вољи влади; покварио сам по коју државну лицитацију кад није била по вољи мени; али то је друго; то је политика, а ово... Остави ти то само мени па ћеш видети како ће све ићи као намазано. (*Са разних страна из разних углова и врата, као и степеника, збирају се сви чланови породице.*

Сви су натоварени коферима и пакетима; очигледно је да носе више но што су донели.)

ПОЈАВА IX

ПОРОДИЦА

АГАТОН: Е, јесте ли се спремили?

ТРИФУН, ПРОКА, ТАНАСИЈЕ: А ти?

АГАТОН: Ја? Што ви мене питате, друго сам ја.

ПРОКА: Како друго?

АГАТОН: Па тако. Јесте, род сте и ви, не кажем да нисте, али, што каже Сарка, сви сте ви, брате, девета рупа.

САРКА: А која си ти рупа, тако ти бога? *(Они онако натоварени стоје у реду те праве један фронт, испред кога Агатон шета.)*

АГАТОН: Која сам да сам, пречи сам од вас...зато, видиш, ја остајем овде.

СВИ: Остајеш?

АГАТОН: Остајем, него; јер ко би управљао оволиким имањем? Од овога тренутка имате мене да сматрате за шефа фамилије.

ТРИФУН: Буди ти шеф коме си и досад био, а не мени!

САРКА: Ни мени, боме, не.

АГАТОН: Вама ја и не мислим да будем шеф. Не знам и што ће ми да будем Сарки шеф, али мене имате да сматрате као шефа целог имања и од овога тренутка у овој кући само моје наредбе важе.

СВИ: Охо!!!...

АГАТОН: Дошли сте, видели сте кућу, прегледали сте све, седели сте дан и ноћ, па доста. Дошли сте са празним коферима, а сад их носите пуне, и уз то и неке пакете.

САРКА: Биће, Агатоне, да и ти имаш пакет.

АГАТОН: Ако га имам, то се тебе не тиче. Друго сам ја, а друго ви; ви сте овде привремено.

ТРИФУН: А ти стално?

АГАТОН: Стално, дабоме! Ви сте овде само гости, а ја сам у својој кући.

СВИ: Охо, хо, охoooooooo!!!...

АГАТОН: Шта је, брате, шта се ишчуђавате?

ПРОКА: Не ишчуђавамо се само, него се и чудимо и крстимо и питамо се: ко си ти и шта си ти?

АГАТОН: Знаш ко сам, па шта питаш?

ПРОКА: Питам, јер хтео бих да знам по чему ти имаш већега права у овој кући него ја и него овај, и него овај, и него овај? На основу чега си ти нешто друго, и ко ти је дао права да се исправаш пред нама?

ТРИФУН: Јесте, то хоћемо да нам се објасни.

АГАТОН: Јес', баш теби да се објасни.

СВИ: Хоћемо сви да нам се објасни.

ПРОКА: Иначе нећемо да се селимо одавде; ако ти имаш права да седиш, онда имамо и ми!

СВИ: Тако је! Нећемо да се селимо! *(Сви пуштају кофере на земљу.)*

АГАТОН: Па шта, ког ђавола, да вам објасним?

ПРОКА: Да нам објасниш, на основу чега се ти правиш газда овде?

АГАТОН: Мислите ли ви да је то тако лако објаснити?

ПРОКА: Па није, дабоме! Зато и не пристајемо да се селимо.

АГАТОН: А ако вам објасним, је л' онда пристајете?

СВИ: Објасни прво!

АГАТОН: Ево, брате, у чему је ствар. Ви знате, је л' те, да је наследник овога имања она ванбрачна девојка?

СВИ: Знамо!

АГАТОН: Е, па ето, зар вам није сад јасно?

ПРОКА: Ама, како јасно; ако је она ванбрачна, ниси ти ванбрачан; ако је она наследница, ниси ти наследник.

АГАТОН: Па чекајте, побогу, људи, да вам кажем ствар до краја. Овој девојци, видиш, ја сам већ дао благослов.

САРКА: Ију, какав благослов?

АГАТОН: Тако, верила се, удаје се!

СВИ: А!!!...

МИЋА: То не може бити; то не сме бити.

АГАТОН: Тебе ћемо ваљда да питамо!

ПРОКА: Ама, оставите га људи да нам објасни. Па добро, Агатоне, ако се она верила и ако се она удаје, ниси се ти верио и не удајеш се ти. Ми питамо: откуд ти овде?

АГАТОН: А што не питате за кога се удаје?

СВЕ ЖЕНЕ: Па за кога?

АГАТОН: За адвоката, за оног њеног адвоката!

СВИ: Шта???!!!...

МИЋА: Па то је ужасно!

АГАТОН: За њега, јесте, и ето сад можете разумети откуд ја овде, и ја вам у име њено и у име адвокатово кажем: 'ајде, брате, иселите се лепим. Ожалили сте као породица покојника колико сте умели и могли и то ће вам бити исплаћено.

ГИНА: Шта ће нам бити исплаћено?

АГАТОН: Биће вам исплаћено што вам по тестаменту припада и на четрдесетодневни парастос не морате ни доћи.

СВИ: И нећемо!

АГАТОН: Па нећете, дабоме, а и не морате, јер напослетку не може се од вас ни тражити да целог века жалите покојника. Ми који остајемо у кући, ми ћемо га и даље жалити и приређивати му парастосе и палићемо му кандило...*(Сети се.)* Јест, бога ми, сад ми паде на памет да је породица кад се уселила у кућу угасила кандило. 'Ајде, пођи, Симка, па упали оно кандило у соби где је умро покојник, грехота је да не гори.

СИМКА: Право кажеш! (*Оде уз степенице.*)

ПРОКА: Ама, људи божји, видите ли ви како овај човек заобилази око оног што га питамо?! Те дао благослов, те девојка се испросила, те адвокат зет, те покојниково кандило, а никако да изведе ствар на чистину. Што ти нама, брате, не кажеш јасно и гласно: шта си ти, ко си ти; у чије име си се испрсио?

АГАТОН: Добро, рећи ћу вам, али узмите најпре кофере. (*Сви дижу кофере.*) Ево у чему је ствар: најпречи сам јој род, па ме је замолила да останем.

ГИНА: Зар ванбрачна девојка па род?

ТРИФУН: А резолуција да је презиремо?

ПРОКА: И по чему си ти најпречи?

ТАНАСИЈЕ: Ја сам јој много пречи.

МИЋА: А ја?

АГАТОН: Не знам шта сте ви, али ја сам јој најпречи и по природним законима.

ТРИФУН: Ето ти га сад; где пронађе природне законе?

АГАТОН: Јесте, природни закони, јер по тим природним законима и он ме је замолио да останем овде.

ТАНАСИЈЕ: Који он?

АГАТОН: Па зет, адвокат!

ПРОКА (*осталима*): Не можеш га ухватити ни за реп ни за главу. Ја вам, браћо и сестре, предлажем да се ми вратимо сваки у своју собу, па кад нам дође адвокат са полицијом, а ми да тражимо да се прво Агатон избаци.

СВИ: Тако је!...

АГАТОН: Ама, није тако!

ПРОКА: Е па, реци, како је?

АГАТОН: Не могу да вам кажем.

ПРОКА: Па и не можеш, дабоме!

АГАТОН: И не смем да вам кажем.

ТРИФУН: А што, да није то почем каква тајна?

АГАТОН (*једва је дочекао ту мисао*): Јесте, то је тајна!

САРКА: Ију, тајна!

АГАТОН: Па тајна, дабоме, него шта мислиш ти?!...

ПРОКА: Видите ли ви, људи, како нас овај човек завитлава и игра са нама као да смо ми деца. Не дозвољавам да се спрдаш с нама. (*Осталима.*) Зар ви не видите да он само хоће да нас избаци а он да остане, зар не видите да је сад измислио и неку тајну?...

СВИ: Нећемо да идемо!

АГАТОН (*у забуну је*): Нисам, брате, измислио, него то је једна велика тајна па не могу, не смем да вам ја кажем.

СВИ: Кажи!

АГАТОН: Никад вам то не бих поверио, али... О брате... (*Сви се радознало скупе око њега.*) Кад сте тако навалили. Ја остајем овде зато... чекај, молим те, (*Брише се марамом.*) Ја остајем овде зато, видиш, зато што је тај адвокат, што је испросио ову ванбрачну девојку, па он, видиш, он је мој ванбрачни син. (*Један општи узвик изненађења и запрепашћења. Сви испуштају кофере и пакете, а све надмаша врисак Симкин на степеницама, која се враћа и силазећи низ степенице чује последње речи те пада у несвест. Нема слика траје извесно време.*)

АГАТОН (*запрепашћен утиском који је учинила његова лаж, клоне и тупо гледа час Симку час осталу породицу. Најзад резигнирано диже руке*): Е, сад сам удесио ствар!...

Завеса

